

TEM-analyyseja • 99/2020

Omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella

Liisa Larja — Heikki Räisänen

ISSN 1797-5271
ISBN 978-952-327-570-6

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella

Liisa Larja — Heikki Räisänen

Työ- ja elinkeinoministeriö
Ministry of Economic Affairs and Employment

Email: etunimi.sukunimi@tem.fi

Helsinki, huhtikuu 2020

Tiivistelmä:

Analyysissa tarkastellaan työttömyysetuudella tapahtuvaa omaehtoista opiskelua. Tämä vuonna 2010 käyttöön otettu järjestelmä on laajentunut nopeasti ja siihen on myös tehty muutoksia. Analyysistä käy ilmi, että omaehtoinen opiskelu on keskeinen väylä maahanmuuttajataustaisille työnhakijoille, sillä opiskelijoista merkittävä osa on vieraskielisiä. Opiskelijoissa on selkeä naisenenemmistö. Kotoutumistoimena opiskelevilla alle 25-vuotiailla on kuitenkin selkeä miesenenemmistö. Omaehtoisen opiskelun kesto on keskimäärin 413 päivää kalenteriaikaa, mikä on työmarkkinoilla huomattavan pitkä aika. Koulutukseen valikoituminen näyttää tapahtuvan melko nopeasti. Yleisimpiä omaehtoisessa koulutuksessa opiskelevien ammatteja olivat vuonna 2019 ilman ammattia olevat (esim. ylioppilaat ja kotoutujat), hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät, myyjät ja kauppiat sekä palvelutyöntekijät. Vaikuttaa siltä, että työmarkkinoiden tiukkuuden kannalta koulutus kohdentuu pääsääntöisesti oikein: ylitarjonta-ammateista hakeudutaan koulutukseen useammin ja työvoimapula-ammateista harvemmin. Puoli vuotta koulutuksen päättymisen jälkeen noin puolet on töissä avoimilla työmarkkinoilla. Varsinaista vaikuttavuustietoa työllisyydestä on hyvin niukasti. Koulutus alkaa yleisimmin elokuussa tai tammikuussa. Aloittamista olisi hyvä saada jakautumaan enemmän muillekin kuukausille, ettei sopivan koulutuksen aloittamista joudu odottamaan pitkään.

Asiasanat: omaehtoinen koulutus, työttömyysetuus, kohdentuminen

Abstract

This paper analyzes self-motivated education through unemployment benefits. This system, first established in 2010, has rapidly increased in volume, and some reforms in the system have also been made. This analysis proves that self-motivated education is important especially for the job seekers with immigrant background, as a significant share of the students have foreign language as their mother tongue. A clear majority of participants are female. However, immigrants under 25 years of age participating in self-motivated education are clearly male-dominated. The average duration of education is 413 calendar days, which is a long time from the labour market perspective. Selection process into self-motivated education is relatively fast. In the year 2019, the most common background occupations of the participants were those without any occupation (e.g. those with only general education degrees or immigrants), social and health care workers, salespersons and shopkeepers and besides these, service workers. The impression is that labour market tightness functions correctly as a main rule of targeting: people from over-supply occupations participate more often in education compared to people in overdemand occupations. Six months after the completion of the education about one half is working at the open labour market. Real evidence on the effectiveness of the education on employment is very scarce. The education starts most often in August or in January. It would be beneficial to spread the starting of the education to other months, as well, in order not to keep people waiting too long for the start of the education.

Key words: self-motivated education, unemployment benefit, targeting

Saatteeksi

Tässä analyysissa tarkastellaan omaehtoista opiskelua työttömyysetuudella. Järjestelmä tuli voimaan vuonna 2010 ja on sen jälkeen kasvattanut suosiotaan nopeasti. Myös itse järjestelmään on tehty uudistuksia kuluneiden vuosien aikana. Omaehtoisen opiskelun kohdentumisesta, järjestelmän toimivuudesta, koulutusten kestoista eri ryhmissä tai koulutuksen vaikutuksista myöhempään työllistymiseen on kuitenkin niukasti tutkimustietoa saatavissa. Analyysi pyrkii osaltaan kattamaan tätä aukkoa.

Tässä analyysissa hyödynnetään kirjallisuusanalyysia, työnvälityksen tilastojärjestelmän tietoja sekä etenkin työnvälitystilaston yksilötietokannasta ajettua aineistoa. Tämä analyysin keskeinen aineisto sisältää mm. kaikki jaksotiedot vuoden 2017 alusta lukien aina vuoden 2020 helmikuulle saakka, samoin mukana on työvoimapolitiittiset lausunnot, joiden perusteella henkilö on osallistunut omaehtoiseen koulutukseen.

Kiitämme tämän inspiroivan tehtävän ideoinnista ja suunnittelusta *Teija Feltiä* ja *Markku Virtasta* sekä työnvälitystilaston yksilötietokannan analyysiaineistojen muodostamisesta *Hilkka Kattelusta*. Kiitos myös *Kirsi Heinivirrälle* järjestelmän muutoksia koskevista tarkentavista kommentteista. *Timo Melingille* kiitos analyysin ja tulkintojen kannalta hyödyllisistä keskusteluista. Kiitämme myös työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän alaryhmä 4:n jäseniä sekä jatkuvan oppimisen seurantaryhmän jäseniä saamistamme kommentteista ja kehittämis ehdotuksista.

Analyysin käsikirjoituksen valmistumispäiväksi oli ennalta määritetty 16.3.2020, jolloin pandemiakriisi rajoitustoimineen iski Suomeen. Analyysin tuloksia on silti käsitelty tämän jälkeen, joten toivomme, että myös tätä julkaistavaa TEM-analyysia tullaan käyttämään järjestelmän kehittämisen yhteydessä.

Työ- ja elinkeinoministeriössä huhtikuussa 2020

Liisa Larja ja Heikki Räisänen

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 TYÖTTÖMYYSTURVALLA TAPAHTUVAN OMAEHTOISEN OPISKELUN TAUSTA JA VIIMEISET MUUTOKSET	7
3 KETKÄ OSALLISTUVAT OMAEHTOISEEN OPISKELUUN?	10
3.1 Äidinkieli, omaehtoisuuden peruste ja työttömyyden kesto.....	10
3.2 Koulutusjaksojen kesto	15
4 AMMATTI, KOHTAANTO, KOULUTUSTAUSTA JA TUTKINNOT	18
4.1 Ammatti ja kohtaanto	18
4.2 Koulutustausta ja tutkinnot	22
5 VALIKOITUMINEN OMAEHTOISEEN OPISKELUUN	24
6 OPISKELUN JÄLKEINEN TYÖLLISTYMINEN, VAIKUTTAVUUS JA KUSTANNUSTEN ARVIOINTI	28
6.1 Työllistyminen opiskelun jälkeen	28
6.2 Omaehtoisen koulutuksen vaikutuksista.....	30
6.3 Kustannusten arviointi.....	31
7 PÄÄTELMIÄ JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA	33
Lähteet	36
Liitteet	37
TEM-analyyseja -verkkójulkaisusarjassa aiemmin ilmestynyt	44

1 JOHDANTO

Tässä analyysissä on tarkoituksena eritellä omaehtoista opiskelua työttömyysetuudella ja arvioida järjestelmän toiminnan piirteitä. Analyysikysymykset liittyvät siihen, ketkä omaehtoiseen opiskeluun työttömyysetuudella osallistuvat, mistä lähtöammateista ja koulutustaustasta osallistutaan, kuinka koulutukseen valikoidutaan ja millaista on koulutuksen jälkeinen työllistyminen, vaikuttavuus ja kustannukset.

Analyyysi on luonteeltaan pääasiassa kuvailevaa, lisäksi käytetään joitain tilastollisia mallinnuksia. Aineistoina käytetään kirjallisuusanalyysia, työnvälitystilastojärjestelmän tilastoja sekä työnvälitystilaston yksilötietokannan aineistoja.

Työnvälitystilastossa omaehtoiseen koulutukseen osallistuminen tilastoidaan työvoimapolitiittisen lausunnon perusteella. Myös tässä työssä käytetty mikroaineisto perustuu näihin lausuntoihin tai laajempaa aineistoa hyödynnetään näiden lausuntotietojen avulla. Olemme käyttäneet pääasiassa kahdenlaisia työnvälitystilaston yksilötietokannasta ajettuja analyysiaineistoja: 1) omaehtoista opiskelua koskevaa lausuntotiedostoa sekä 2) kaikkia jaksotietoja koskevaa tiedostoa. Työvoimapolitiittisten lausuntojen perusteella omaehtoisessa koulutuksessa on vuoden 2017 alusta lukien toteutunut 163 631 koulutusjaksoa. Näistä jaksoista aineistoomme sisältyy tiedot lausuntotyyppistä (24 kk työttömyysetuudella, 6 kk työttömyysetuudella, kotoutumistuella), henkilön sukupuolesta, iästä, koulutuksesta, ammatista, asuinalueesta (ELY-keskus) sekä kansalaisuudesta. Toisessa, laajemmassa tiedostossa on tiedot kaikista työnhakujaksoista vuoden 2017 alusta lähtien. Tässä on mukana jaksojen kestotiedot ja päättymissytyt. Tiedostossa on 3 668 352 havaintoyksikköä eli työnhakujaksoa. Koska molemmat tiedostot on ajettu helmikuussa 2020, sisältyy niihin jaksotietoja, jotka ovat edelleen voimassa. Esimerkiksi alkaneista omaehtoisen opiskelun jaksoista päättymispäivämäärä on osalla tulevaisuudessa. Siirtymiä jaksojen avulla voidaan tarkastella siten, että kun jakson päättymissyynä on omaehtoisen opiskelun aloittaminen, voidaan katsoa henkilön tätä edeltävää toimintaa. Toisaalta omaehtoisen opiskelun jaksojen jälkeistä toimintaa ei aineistoilla voida kattavasti tarkastella. Tutkintotietojen ja ammattien muutoksista saadaan joitain tietoja, mutta ne eivät ole kattavia. Sen sijaan myöhempää toimintaa ei voida näiden aineistojen avulla analysoida. Käytössämme ollut mikroaineisto on kuitenkin ainutlaatuinen ulottuessaan aina analyysin tekoheiteen saakka ja kattaessaan kaikki työnhakujaksot ja omaehtoisen koulutuksen jaksot.

2 TYÖTTÖMYYSTURVALLA TAPAHTUVAN OMAEHTOISEN OPISKELUN TAUSTA JA VIIMEISET MUUTOKSET

Työttömän työnhakijan opiskelu perustui vuoteen 2010 saakka lähinnä työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen. Se oli aluehallinnon (työvoimapiirien, sittemmin TE-keskusten, sittemmin ELY-keskusten) sekä työvoimatoimistojen, sittemmin työ- ja elinkeinotoimistojen hankkimaa koulutusta. Työvoimakoulutuksen opintososiaaliset etuudet vastaavat työttömyysturvaa, lisäksi eräitä osallistumisesta aiheutuneita kuluja korvataan. Koulutus on enimmäkseen suhteellisen lyhytkestoista, vaikka pitkäkestoisiakin koulutuksia toteutettiin. Tämän lisäksi työttömällä työnhakijalla oli mahdollisuus työttömyysturvaansa menettämättä kaikilla työnhakijan velvollisuuksilla osallistua sivutoimiseen opiskeluun. Jossain vaiheessa työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa hankittiin myös pieni määrä ns. yksittäisiä opiskelupaikkoja, joka vastasi jo ajatukseltaan omaehtoista koulutusta.

Vuonna 2010 avattiin mahdollisuus omaehtoiseen opiskeluun työttömyysetuudella enintään 24 kuukauden keston ajaksi (1198/2009, laki julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta). Enimmäiskesto ei koske itse opiskelua, vaan työttömyysetuudella tapahtuvaa opiskelua. Koulutuksessa työttömyysetuudella ollessaan henkilöä eivät sido työttömän työnhakijan tavanomaiset velvollisuudet. Omaehtoisen koulutuksen edellytyksenä on, että työtön työnhakija hankkii itse opiskelupaikan ja TE-toimisto arvioi opintojen olevan työnhakijan ammattitaitoa ja työllistymisedellytyksiä parantavaa. Työttömyysturvalla opiskelu on siis harkinnanvaraista. Opintojen etenemistä myös seurataan etuuden saamisen edellytyksenä. Työnhakijan pitää olla 25 vuotta täyttänyt.

Vuodesta 2010 alkaen omaehtoisia opintoja on voitu tukea myös kotouttamislain perusteella (1386/2010 laki kotouttamisen edistämisestä). Kotouttamisen edistämisestä annetun lain mukainen omaehtoinen koulutus ei ole sidottu 25 vuoden ikärajaan.

Vuosina 2017 ja 2018 tuli voimaan maahanmuuttajien koulutuksen rakenteellisia uudistuksia, jotka ovat vaikuttaneet omaehtoisen koulutuksen määriin ja kestoihin. Aikuisten perusopetus uudistui vuoden 2018 alusta lukien (1507/2016, laki perusopetuslain 1 ja 46 §:n muuttamisesta). Tässä yhteydessä aiemmin hankintatoimintana toteutettu luku- ja kirjoitustaidon opetus tuli osaksi aikuisten perusopetusta. Vuoden 2017 alusta voimaan tulleella lainmuutoksella parannettiin lisäksi kuntien edellytyksiä reagoida nopeasti opiskelijamäärien muutoksiin muuttamalla aikuisten perusopetuksen rahoitusta niin, että rahoitus perustuu suoritettuihin kursseihin (1486/2016, laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta). Yksityisten perusopetuksen järjestäjien lupien opiskelijamääriä lisättiin. Lakia julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta muutettiin vuoden 2017 alusta siten, että opintojen muodostama kokonaisuus voidaan tukea enintään 48 kuukauden ajan, jos opintojen tavoitteena on perusopetuksen oppimäärän suorittaminen.

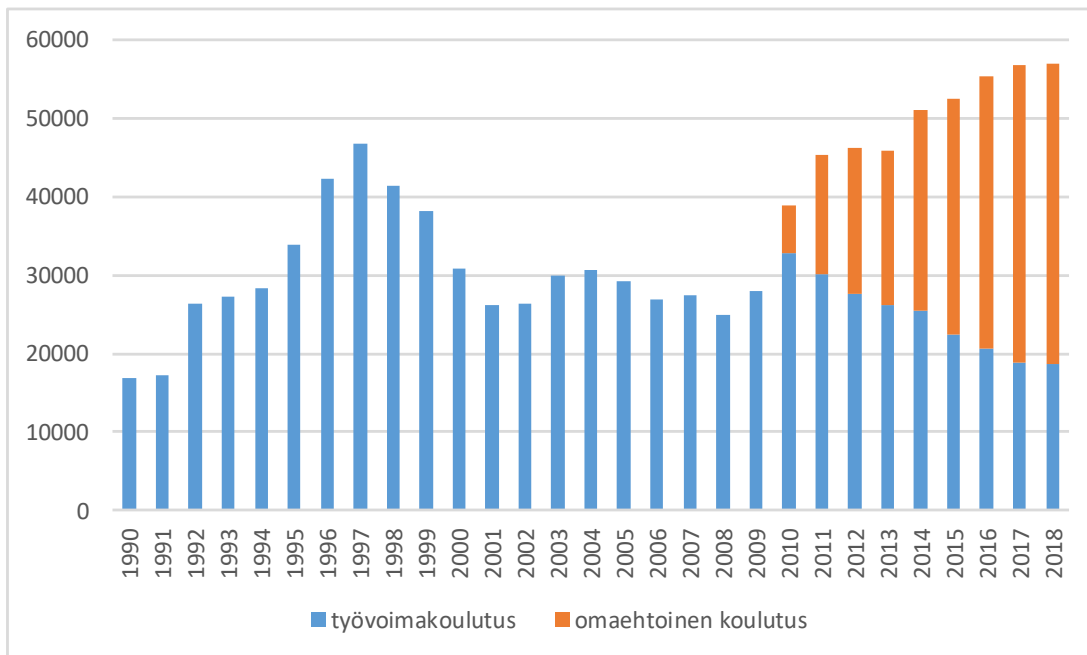
Uudistusten tavoitteena oli varmistaa mahdollisuus perusopetuksen suorittamiseen erityisesti oppivelvollisuuden loppuvaiheessa maahan tulleille maahanmuuttajille. Uudistukset vaikuttivat siten sekä työttömyysturvalla omaehtoisessa koulutuksessa opiskelun määriin, että koulutuksessa olevien opiskelun pituuteen, mikä oli tavoitteenakin.

Niille maahanmuuttajille, joiden kohdalla perusopetus (tai osa siitä) ei ole tarkoituksenmukainen vaihtoehto, luotiin samanaikaisesti vapaan sivistystyön koulutukseen luku- ja kirjoitustaidon ja perustaitojen vahvistamiseksi uusi koulutusmalli. Vuoden 2018 alusta tuli voimaan vapaan sivistystyön lain muutos, joka mahdollisti 100 %:n valtionosuuden maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan hyväksytylle koulutukselle (965/2017, laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta). Myös tämä rakenteellinen uudistus on lisännyt omaehtoisessa koulutuksessa opiskelevien määriä. Uudistus loi mahdollisuuden myös kotivanhempien kielikoulutukseen täysimääräisellä valtionrahoituksella.

Viimeksi toteutetun säädösmuutoksen perusteella (1267/2018 laki työttömyysturvalain muuttamisesta) opiskelun harkinnanvaraisuus poistui, jos opinnot kestävät enintään 6 kuukautta (yhdenjaksoisesti tai jaksotettuna). Opintojen on kuitenkin annettava ammatillisia valmiuksia tai tuettava yritystoimintaa. Opintojen sisällölle asetettiin siis kuitenkin ehtoja. Tässä enintään 6 kuukauden opiskelussa työnhakijan on noudatettava työttömän työnhakijan velvollisuuksia eli otettava vastaan tarjottua työtä tai palveluja. Lainsäätäjä muutti työttömän työnhakijan oikeuksien ja velvollisuuksien sisältöä niin, että oikeus omaehtoiseen opiskeluun laajeni, kun harkinnanvaraisuus poistui, mutta sen vastapainona velvollisuus työmarkkinoiden käytettävissä oloon ja työn ja palvelujen vastaanottoon säilyi samana kuin muillakin työttömillä työnhakijoilla. Oikeuksien ja velvollisuuksien tasapaino säilyi siten entisen kaltaisena. Myös pitkäkestoisten opintojen aloittaminen tai päättäminen työttömyysturvalla on laissa pyritty estämään.

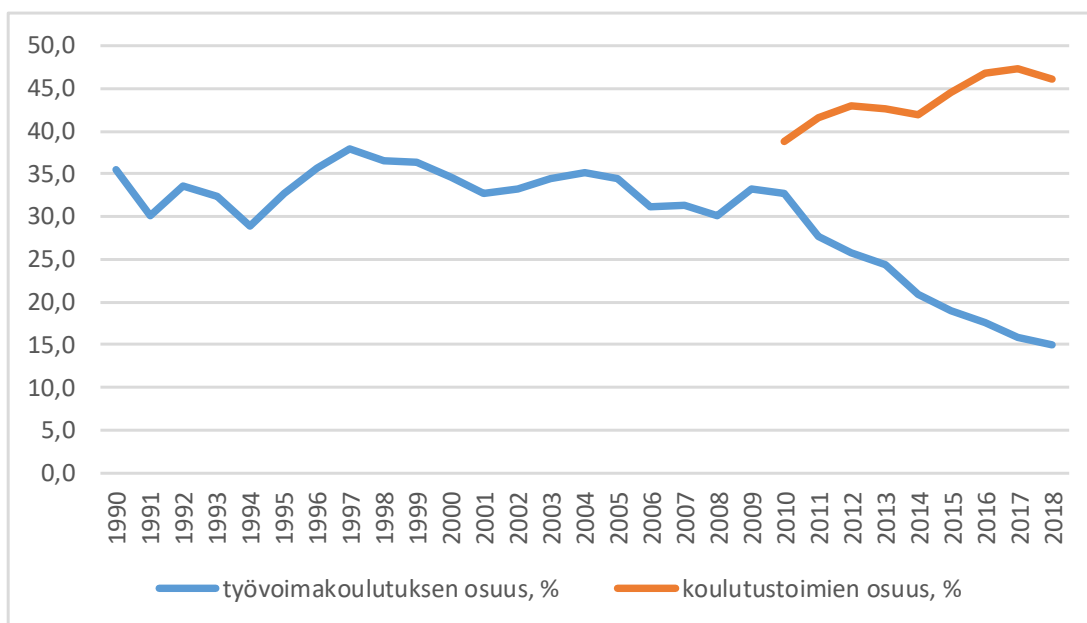
Näiden uudistusten myötä omaehtoisen opiskelun volyyymi on kasvanut huomattavasti vuoden 2010 jälkeen ja työvoimakoulutuksen volyyymi on taas pienentynyt (kuvio 1). Omaehtoisen opiskelun lisääntyminen on tarkoittanut parempia opiskelumahdollisuuksia erityisesti korkeammien koulutetuille, joille työvoimakoulutuksen tarjonta on perinteisesti ollut kovin niukkaa. Toisaalta omaehtoisen opiskelun uudistukset ovat tuoneet palvelun piiriin uusia kohderyhmiä, kuten aikuisten perusopetuksen oppimäärää suorittavat..

Kuvio 1. Työvoimakoulutuksen ja työttömyysetuudella tapahtuvan omaehtoisen opiskelun varannot v. 1990—2018, henkilöä (Lähde: Työpoliittisen aikakauskirjan tilastoliite)

Kun tarkastellaan työttömien työnhakijoiden koulutusmahdollisuuksien kehitystä, on työvoimakoulutuksen volyyymi vaihdellut 1990-luvulta lähtien välillä paljonkin, mutta sen osuus kaikista palveluista vaihteli ennen omaehtoisen koulutusväylän avaamista noin 30—37 %:n välillä (kuvio 2). Omaehtoisen koulutuksen kasvun myötä työvoimakoulutuksen rooli on supistunut noin 15 %:iin kaikista palveluista. Kokonaisuutena opiskelumahdollisuudet ovat kuitenkin laajentuneet omaehtoisen koulutuksen laajennuttua voimakkaasti. Viime vuosina koulutuspalvelujen osuus on ollut jopa yli 45 % aktiivoinnista.

Kuvio 2. Työvoimakoulutuksen ja kaikkien koulustoimien osuus aktiivointipalvelujen piirissä olevista v. 1990—2018, % (Lähde: Työpoliittisen aikakauskirjan tilastoliite, omat laskelmat)

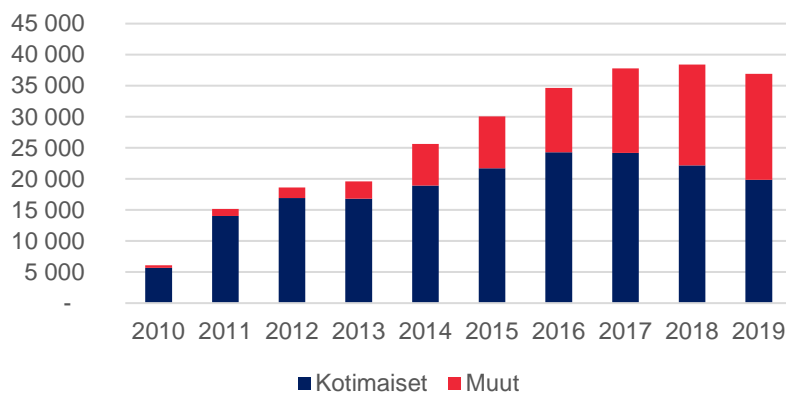
3 KETKÄ OSALLISTUVAT OMAEHTOISEEN OPISKELUUN?

3.1 Äidinkieli, omaehtoisuuden peruste ja työttömyyden kesto

Omaehtoisesti työttömyystuella oli opiskelemassa vuonna 2019 keskimäärin noin 37 000 henkilöä, joista 17 000 oli äidinkieleltään vieraskielisiä. Omaehtoinen opiskelu onkin kasvanut viime vuosina erityisesti maahanmuuttajien suuremman osallistumisen takia, mihin on vaikuttanut ensimmäisessä kappaleessa kuvatut lainsäädäntöuudistukset sekä ulkomaalaistaustaisten väestön kasvu mm. 2015 turvapaikanhakijoiden myötä.

Eniten omaehtoista opiskelua on käytetty vuosina 2017–2018. Kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien osalta omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella lähti laskuun 2018 – oletettavasti parantuneen suhdannetilanteen ja työmarkkinoiden hyvän vedon saattamana.

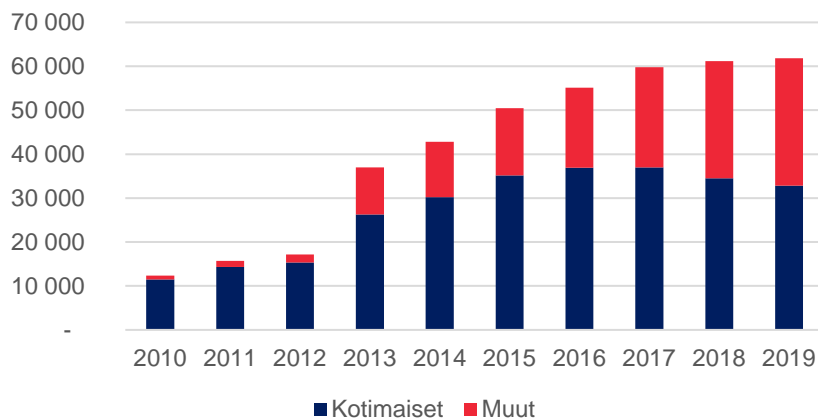
Kuvio 3. Omaehtoisessa opiskelussa olevat keskimäärin laskentapäivänä äidinkielen mukaan. (Lähde: Työnvälitystilasto)

Jos lasketaan kaikki vuoden opiskelujaksot yhteen, vuonna 2019 oli yhteensä 60 000 omaehtoisen opiskelun jaksoa (Kuvio 4). Päätyneiden jaksojen keskimääräinen pituus oli 52 viikkoa. Kotimaisia kieliä puhuvilla opiskelijoilla jaksot olivat hieman vieraskielisiä pidempiä (57 vs. 47 viikkoa). Jaksot lyhentyivät hieman vuonna 2019: 2016–2017 pituus oli keskimäärin 57–58 viikkoa.

Laskentapäivänä palveluissa olevien osalta tilastoidaan kukin henkilö vain yhteen kertaan (kuvio 3), mutta jaksotiedoissa samalle henkilölle voi tulla useita jaksosia (kuvio 4). Tästä syystä osallistujien sosiodemografista rakennetta pyritään kuvaamaan tässä raportissa laskentapäivinä opiskelevien tietojen perusteella.

Kuvio 4. Omaehtoisessa opiskelussa äidinkielen mukaan, jaksosia yhteensä vuoden aikana (Lähde: Työnvälitystilasto)

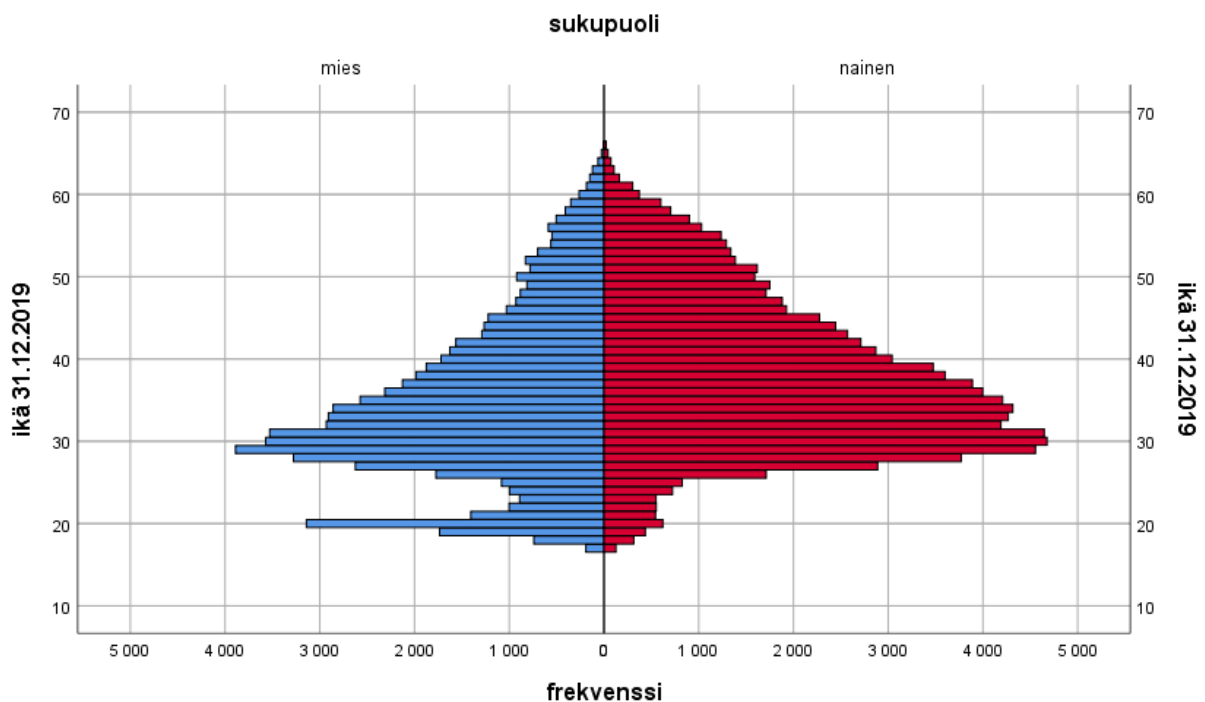

Työnvälityksen tilastointijärjestelmä asettaa omat haasteensa omaehtoisen opiskelun volyymin kuvaamiselle, sillä tilastointi perustuu annettuihin lausuntoihin, mutta samalle henkilölle voidaan tehdä useita peräkkäisiä lausuntoja samasta koulutuksesta, jolloin sama opiskelujakso voi tulla kirjattua useampaan kertaan. Työnvälitystilastossa ja tässä raportissa on pyritty poistamaan ilmeiset päällekkäiset jaksot, mutta yksityiskohtaista jaksosten yhdistelytyötä ei ole tehty.

Jaksotietojen käsittelyllä on merkittävä vaikutus. Tilastointijärjestelmässä vuonna 2017 päättyi 58 000 omaehtoisen opiskelun jaksoa. Analyysissa, jossa yhdistettiin kaikki jaksot, joissa uusi opiskelu- tai muu palvelujakso ei ole alkanut viikon sisällä, oli jaksoja samana vuonna vain noin 22 000 (Tuomaala, 2019). Mikäli huomioitaisiin vielä oppilaitosten kesä- ja joululomien vaikutukset, putoaisi jaksosten määrä vielä enemmän.

Omaehtoinen opiskelu on yleisempää naisilla kuin miehillä kaikissa lähes ikäryhmissä. Ainoastaan alle 25-vuotiaista opiskelijoista enemmistö on miehiä. Nämä nuoret ovat kaikki kotoutustuella opiskelevia. Tavanomaisen omaehtoisen koulutuksen voi aloittaa 25-vuotias, mutta kotoutumistoimiin kuuluvan koulutuksen jo 17-vuotias. Sukupuolijakauma on kotoutumistoimena toteutettavassa omaehtoisessa koulutuksessa miesvaltainen, kun muutoin omaehtoinen koulutus on naisvaltaista.

Kuvio 5. Omaehtoiseen koulutukseen osallistuvien sukupuoli ja ikä v. 2017–2020

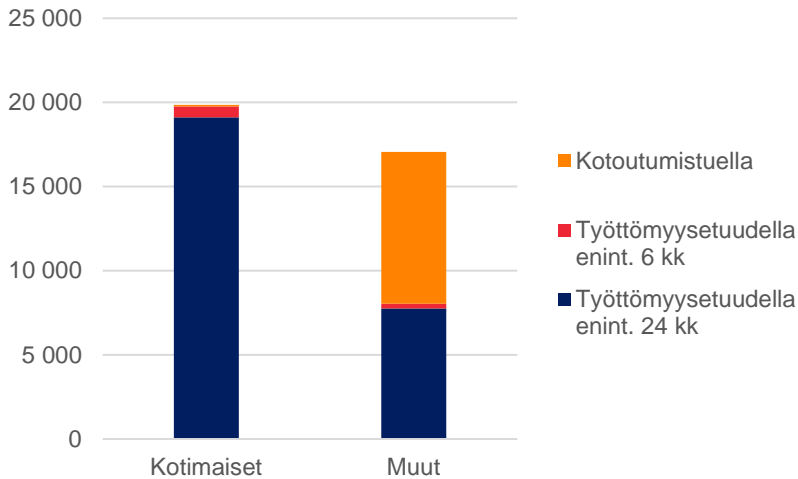
Työttömyystuella voi opiskella omaehtoisesti kolmella eri perusteella: 1) alle kuuden kuukauden opintoihin ei tarvita erillistä päätöstä TE-toimistosta, 2) enintään 24 kuukauden opintoihin tarvitaan ja 3) erikseen myönnetään oikeus opintoihin kotoutumistuella.

Alla kuviosta 6 nähdään, että suurin osa opintoja on erillistä lausuntoa edellyttäviä yli kuuden kuukauden opintoja ja kotoutumiskoulutusta. Vieraskielisten opinnoista kuitenkin vain hieman yli puolet on kotoutumiskoulutusta. Näin ollen seuraavaksi omaehtoisen opiskelun kohdentumista pyritään tarkastelemaan erikseen äidinkielen mukaan (eikä vain etuuden perusteen mukaan).

Työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut, että kotoutumislain mukaan tuettavista omaehtoisista noin neljäsosa on perusopetuksen oppimäärän opiskelua, neljännnes kieliopintoja, neljännnes ammatilliseen koulutukseen valmentavaa opiskelua ja neljännnes ammatillisia opintoja. Pakolaistaustaisilla korostuvat peruskouluopinnot ja muilla kieliopinnot ja ammatilliseen koulutukseen valmentavat opinnot. Kotoutumisajan alussa suoritetaan enemmän peruskoulu- ja kieliopintoja ja lopussa taas ammatillista koulutusta.

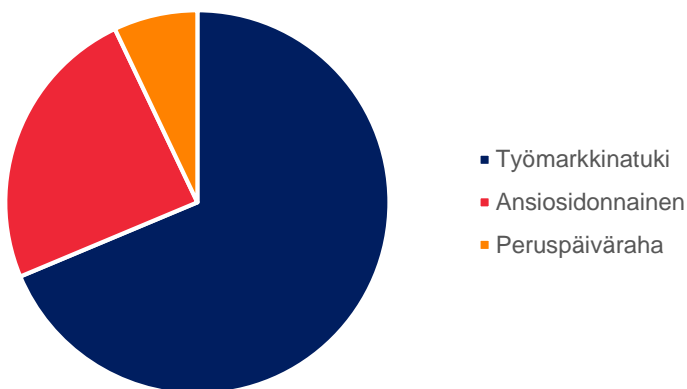
Maahanmuuttajien omaehtoisten opintojen tukemiseen liittyy tiettyjä erityiskysymyksiä. TE-toimistoille ja ELY-keskuksille tehdyssä kyselyssä nousi ongelmana erityisesti esiin tilanteet, joissa kotoutumisaika päättyy ennen työttömyysetuudella tuettavan opintokokonaisuuden enimmäisajan täyttymistä, jolloin jo aloitetut opinnot saattavat keskeytyä. Kyselyssä nousi myös esiin tarve selkeyttää, mitä omaehtoisia opintoja voidaan ja on tarkoituksenmukaista tukea työttömyysetuudella maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseksi. TE-toimistot toivat myös esiin haasteita omaehtoisten opintojen seurannan osalta.

Kuvio 6. Omaehtoisessa koulutuksessa laskentapäivänä vuonna 2019 äidinkielen ja omaehtoisuuden perusteen mukaan

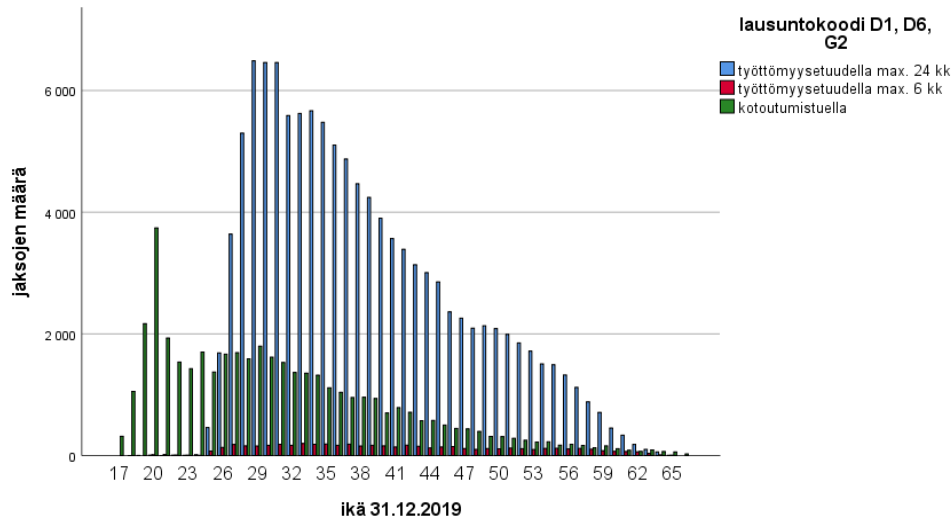
Vuoden 2018 tietojen mukaan (Kelan ja Finanssivalvonnan tilastot) suurin osa (69 %) omaehtoisesti työttömyysturvalla opiskelevista sai työmarkkinatukea. Ansiosidonnaista työttömyysturvaa sai vain 24 prosenttia opiskelijoista.

Kuvio 7. Omaehtoisen työttömyysetuudella opiskelevat etuuslajin mukaan v. 2018, %

Kotoutumistuella toteutetussa omaehtoisessa koulutuksessa on piikki 20-vuotiailla. Muussa omaehtoisessa koulutuksessa suurin frekvenssi on noin 30 ikävuoden vaiheilla. Mielenkiintoista on, että omaehtoisesta koulutuksesta ovat harjoittaneet myös muutamat yli 60-vuotiaat. Tämä saattaa liittyä aktiivimallin aktiivisuusehdon toteutukseen – joskin osa tapauksista on myös yli 6 kuukautta kestävää opiskelua.

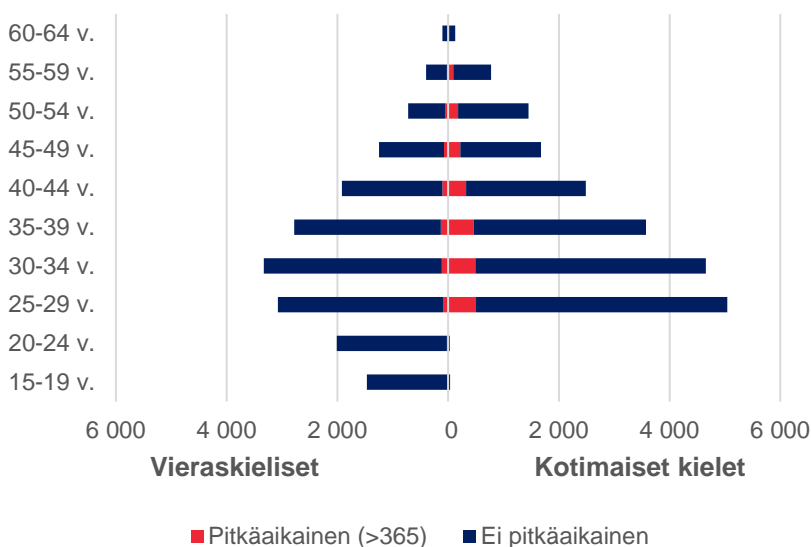
Kuvio 8. Omaehtoisten jaksojen volyymit iän mukaan lausuntotyyteittäin v. 2017–2020

Vuonna 2019 laskentapäivinä oli keskimäärin 37 000 työttömyysturvalla omaehtoisesti opiskelevaa. Kotimaisia kieliä puhuvista suurin osa oli 25–39-vuotiaita, mutta myös tätä vanhempia oli joukossa (kuvio 9). Alle 25-vuotiaita ei kotimaisia kieliä puhuvien osalta ollut, mutta vieraskielisistä opiskelijoista löytyy myös nuoria.

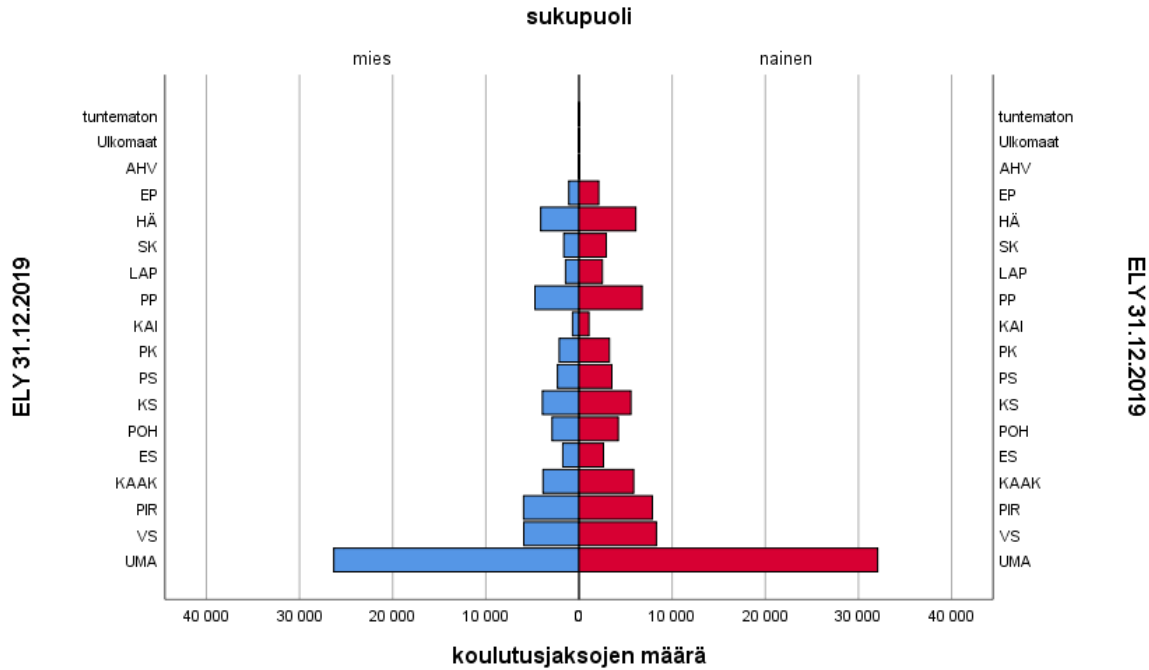
Kaikista omaehtoisesti työttömyysetuudella opiskelevista 3 000 (8 %) lukeutui pitkäaikaistyöttömäksi ennen palvelun aloittamista. Kaikista kotimaisia kieliä puhuvista työttömistä työnhakijoista pitkäaikaistyöttömiä on 27 % (2019), mutta esimerkiksi työvoimakoulutukseen osallistuneista pitkäaikaistyöttömiä on saman verran (8 %) kuin omaehtoisessa koulutuksessa olevista. Eniten pitkäaikaistyöttömiä omaehtoisessa opiskelussa oli kotimaisia kieliä puhuvissa 25–39-vuotiaissa opiskelijoissa. Nuoremmissa ryhmissä pitkäaikaistyöttömien osuus oli kuitenkin suhteellisesti pienempi (10 %) kuin vanhemmissa ikäryhmissä (13 %). Kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvista noin 2 000:lla oli jokin työnhakua häiritsevä vamma tai pitkäaikaissairaus.

Kuvio 9. Omaehtoisessa opiskelussa laskentapäivänä 2019 iän, edeltävän työttömyyden keston (pitkäaikaistyöttömyys tai lyhyempi) ja äidinkielen mukaan

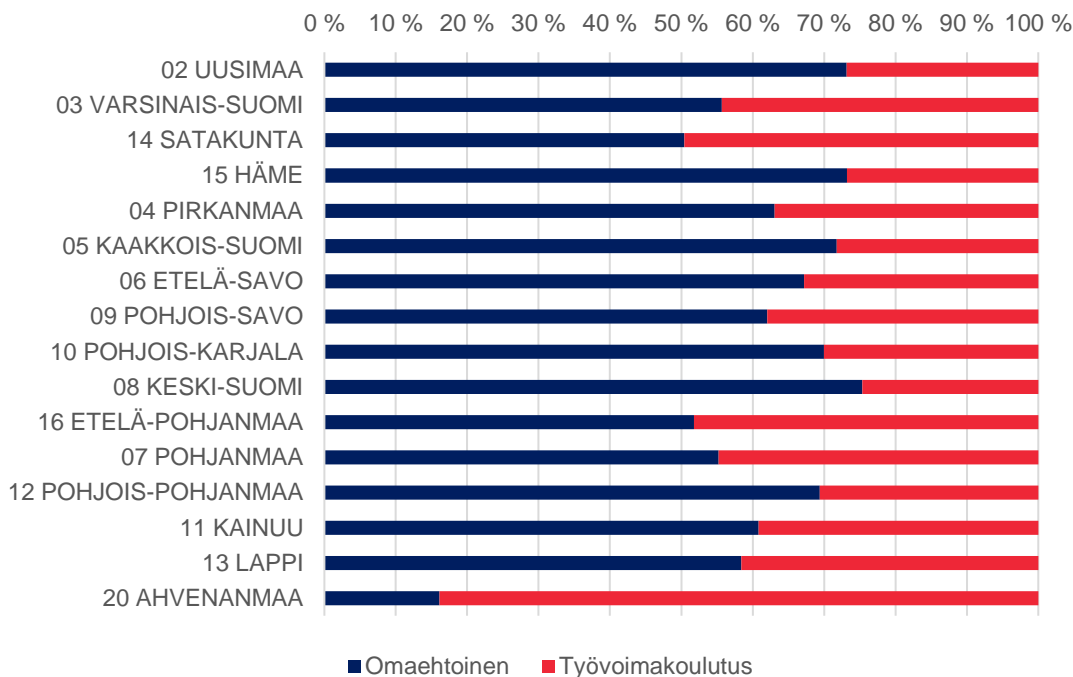
Alueellisesti koulutusjaksojen määrä noudattelee suurimpien volyymien osalta alueiden kokoeroja (kuvio 10). Uudenmaan jälkeen Varsinais-Suomen, Pirkanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan koulutusjaksojen määrät ovat suurimmat.

Kuvio 10. Omaehtoiset koulutukset alueen ja sukupuolen mukaan v. 2017–2020

Suhteellisesti mitattuna alueiden välillä on myös joitakin eroja (kuvio 11). Kun verrataan koulutuksen jakautumista työvoimakoulutukseen ja omaehtoiseen opiskeluun, on omaehtoinen opiskelu yleisempää erityisesti Kaakkois-Suomessa, Hämeessä ja Keski-Suomessa. Harvinaisinta omaehtoinen opiskelu taas on Ahvenanmaalla.

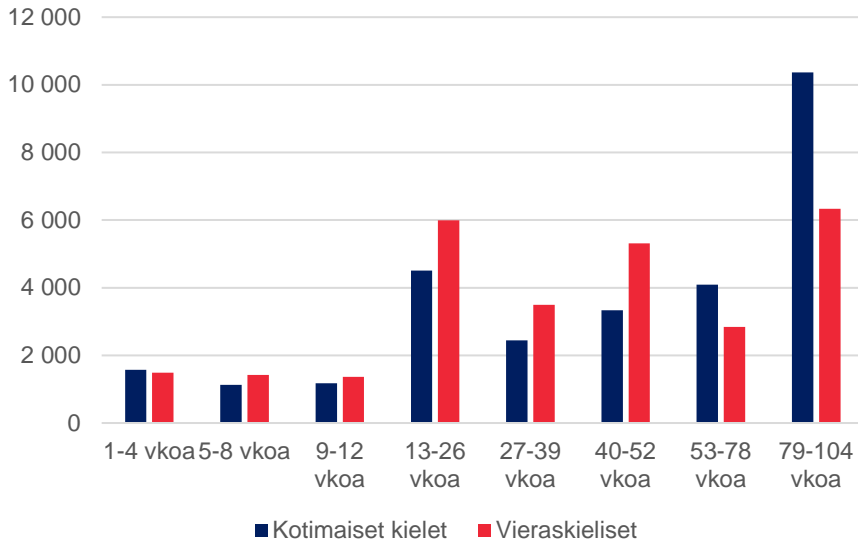
Kuvio 11. Työvoimakoulutus ja omaehtoinen opiskelu alueittain 2019 laskentapäivinä, kotimaisia kieliä puhuvat opiskelijat

3.2 Koulutusjaksojen kesto

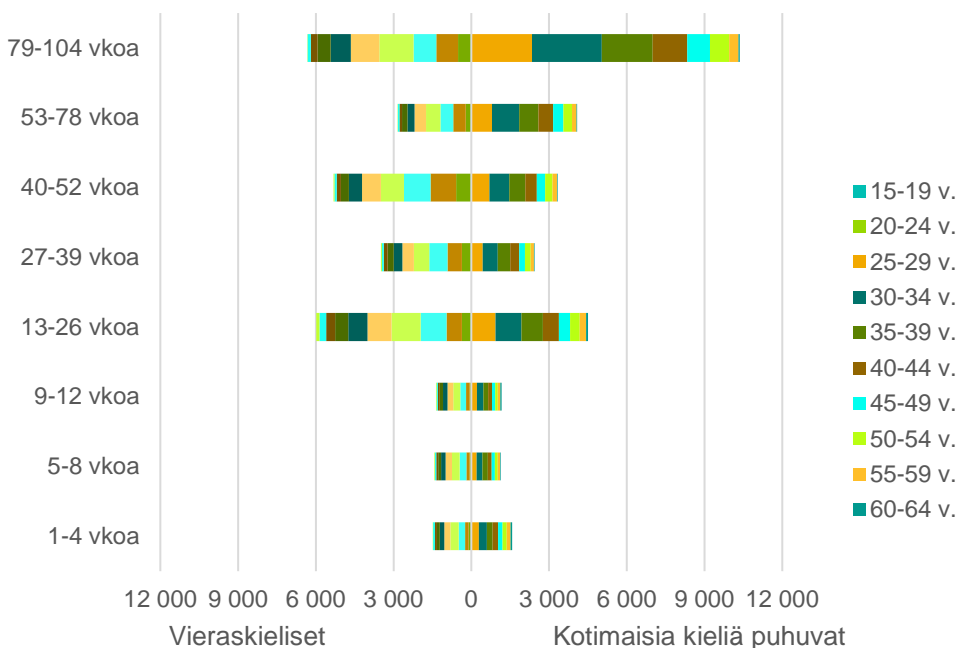
Omaehtoisien opiskelun jaksot ovat tyypillisesti pitkiä. Kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien päätyneet jaksot vuonna 2019 olivat keskimäärin 57 viikkoa ja vieraskielisten 47 viikkoa. Alle kolmen kuukauden jaksoja on hyvin vähän ja maksimikestoja (104 vkoa, eli 2 vuotta) on paljon.

Kuvio 12. Omaehtoisesti työttömyysturvalla opiskelleiden 2019 päätyneiden jaksojen kesto äidinkielen ja iän mukaan

Jaksojen kestot eivät vaihtelevä kovin paljoa iän mukaan, vaan parikolmekymppisiä on eniten kaikissa kestoluokissa. Keskiarvoin mitaten kestossa nähdään lievää laskua iän kasvaessa. Pari-kolmekymppisillä kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvilla jaksojen kesto oli 2019 keskimäärin 60 viikkoa, kun 55–59-vuotiailla enää 46 viikkoa ja 60–64-vuotiailla 33 viikkoa.

Kuvio 13. Omaehtoisesti työttömyysturvalla opiskelleiden 2019 päätyneiden jaksojen kesto äidinkielen ja iän mukaan

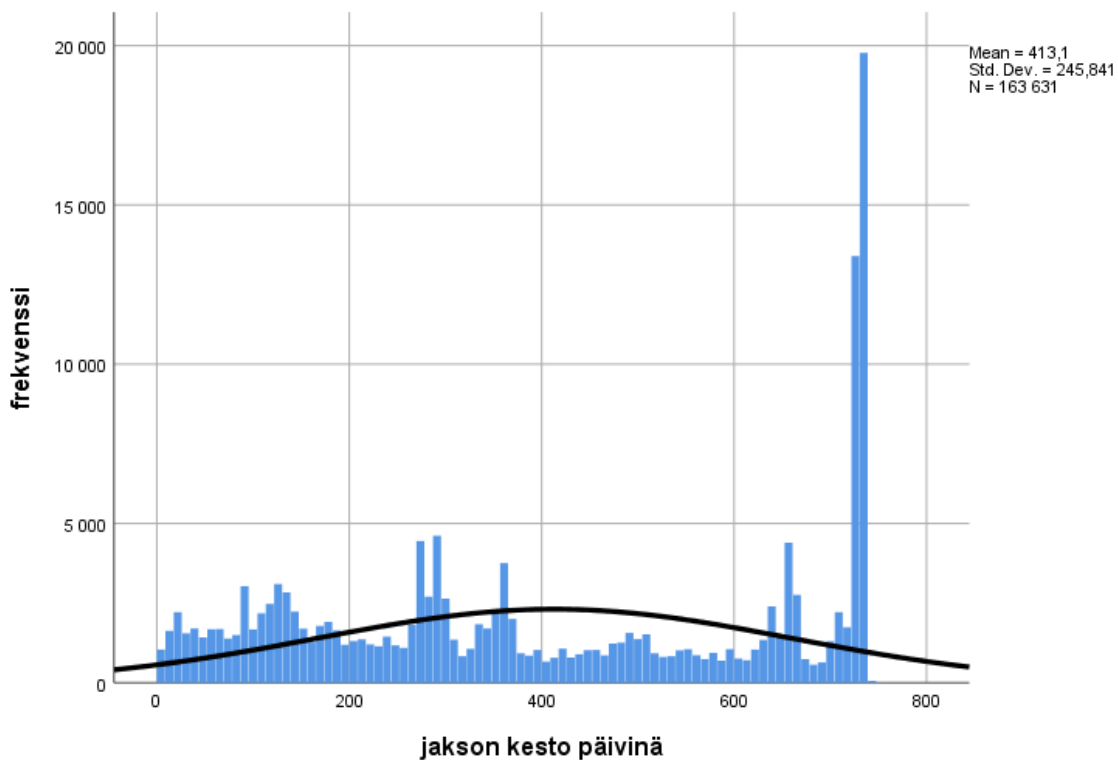

Seuraavassa koulutusjaksojen kestoja tarkastellaan kalenteriajan, eikä koulutusajan perusteella. Tämä on yksi tekijä, minkä vuoksi osa jaksoista on pidempiä kuin koulutuksen kesto voi omaehtoisena työttömyysetuudella olla. Muut mahdolliset syyt voivat olla jatkopäätöksiin ja esimerkiksi koulutuksen jaksotukseen liittyviä. On myös mahdollista, että työnvälitysrekisterin merkinnöissä on virheitä.

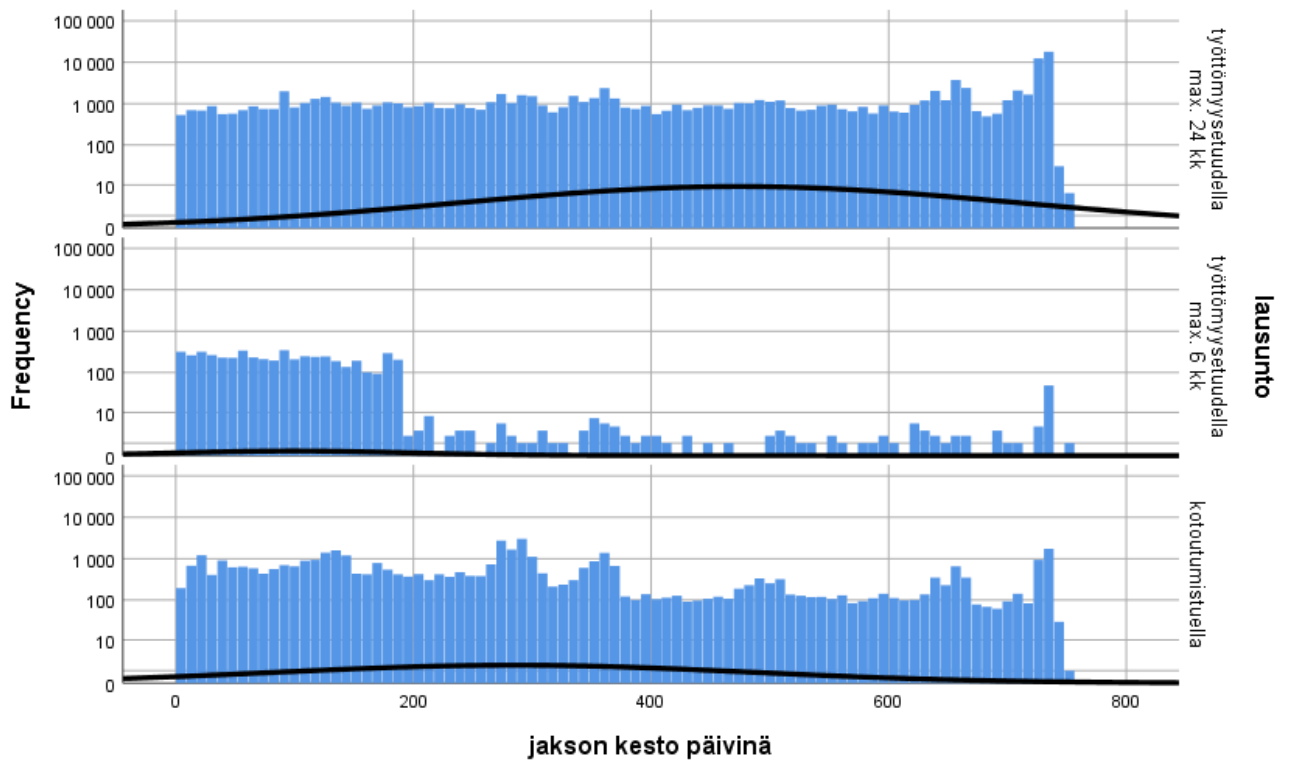
Työnvälitystilastojärjestelmä asettaa haasteita omaehtoisen opiskelun keston kuvaamiselle, sillä tilastointi perustuu annettujen lausuntojen kestoihin, mutta samalle henkilölle voidaan tehdä useita peräkkäisiä lausuntoja samasta koulutuksesta (ks. luku 2.1), jolloin yksittäisen jakson kesto ei kerro koko työttömyysetuudella tuetun opiskelun pituutta. Seuraavassa omaehtoisen opiskelun pituutta kuvataan jaksojen pituuksien perusteella, koska jaksojen ketjutusta ei ole pystytty huomioimaan analyysissä kuin osin. Todellisuudessa kestot ovat siis todennäköisesti tässä kuvattua pidempiä. Toinen seikka, jota analyysissä ei voida ottaa huomioon, on työttömyysetuudella tuetun opiskelun ja koko opintojen keston ero.

Kestojen eroista voidaan huomata, että 24 kk lausunnolla kestot ovat pidempiä kuin kotoutumislausunnolla. 6 kk lausunnolla koulutukset ovat luonnollisesti lyhimpiä.

Kuvio 14. Omaehtoisen koulutuksen kestojaakauma 2017—2020, päivää (kalenteriaikaa)

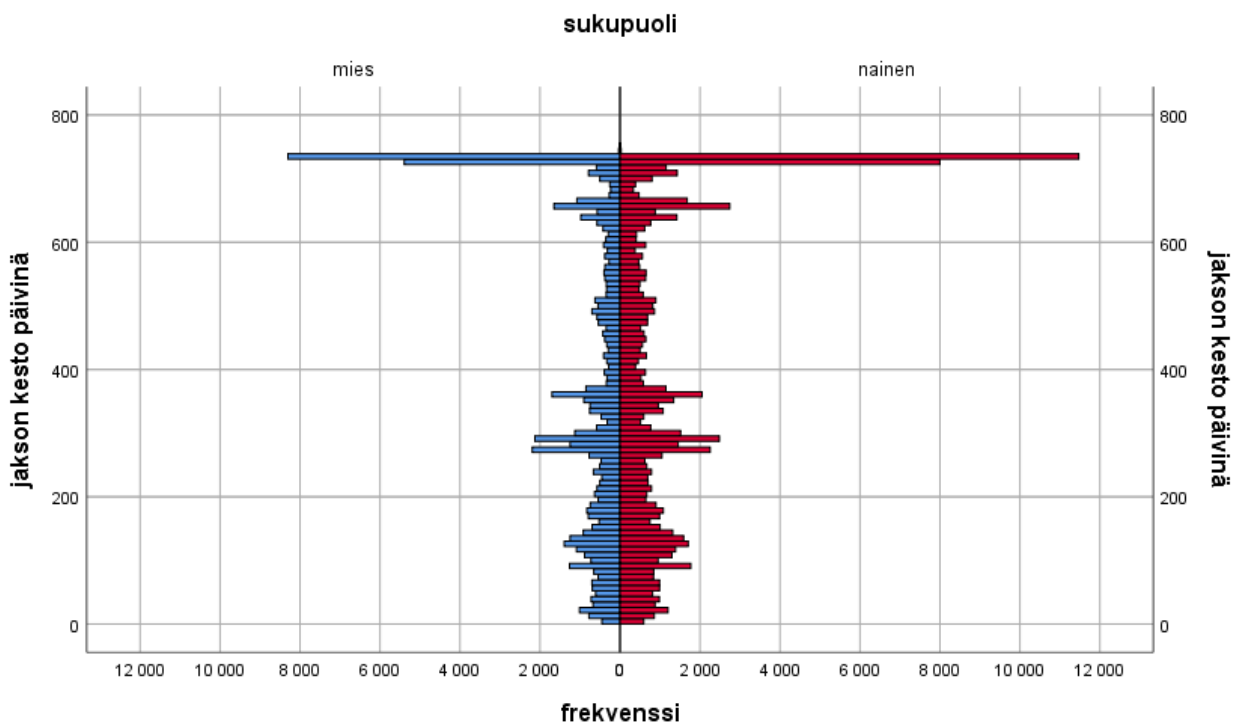

Kuvio 15. Jaksojen kesto lausuntotyyppin mukaan v. 2017–20, päivää, logaritminen asteikko

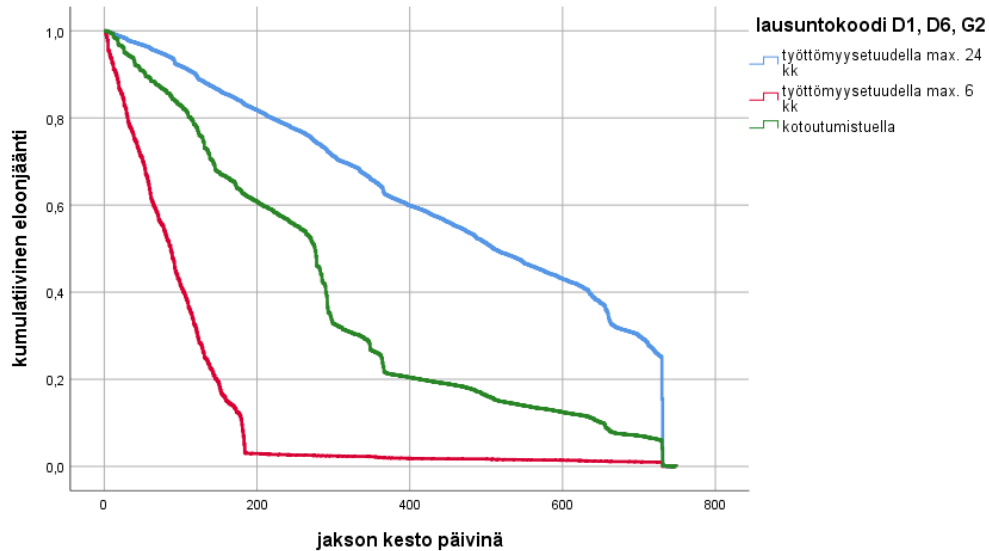
Sukupuolten välillä ei ole erityistä eroa kestojakaumassa. Yhden lukuvuoden ja kalenterivuoden sekä kahden lukuvuoden ja kahden kalenterivuoden kohdilla on volyyymeissa piikkejä sekä miehillä että naisilla.

Kuvio 16. Koulutuksen kesto sukupuolen mukaan v. 2017–2020, päivää (kalenteriaikaa)

Eri koulutuksen lausuntotyyppien välillä on selkeä kestojen profiiliero, joka muotoutuu säädöksiin ja koulutustarjonnan mukaan. 50 % max. 6 kk kestoisesta koulutuksesta on päättynyt jo 87 päivän kohdalla. Kotoutumistuella toteutetussa koulutuksessa vastaava 50 %:n kohta saavutetaan noin 275 päivän kohdalla ja max. 24 kk kestoisessa koulutuksessa noin 564 päivän kohdalla. Kannattaa tässäkin huomata, että kyseessä ovat kalenteriajat.

Kuvio 17. Eri lausuntotyyppien koulutusten keston eloonjäämiskäyrät v. 2017—2020 (n=163 631)

Taulukko 1. Eri lausuntotyyppien koulutusten kesto päivinä 50 %:n sekä ylä- ja alakvartaalin eloonjäämispisteissä v. 2017—2020

jaksoista voimassa	max. 24 kk	kotoutumistuella	max. 6 kk
75 %	274	129	40
50 %	564	275	87
25 %	733	363	131

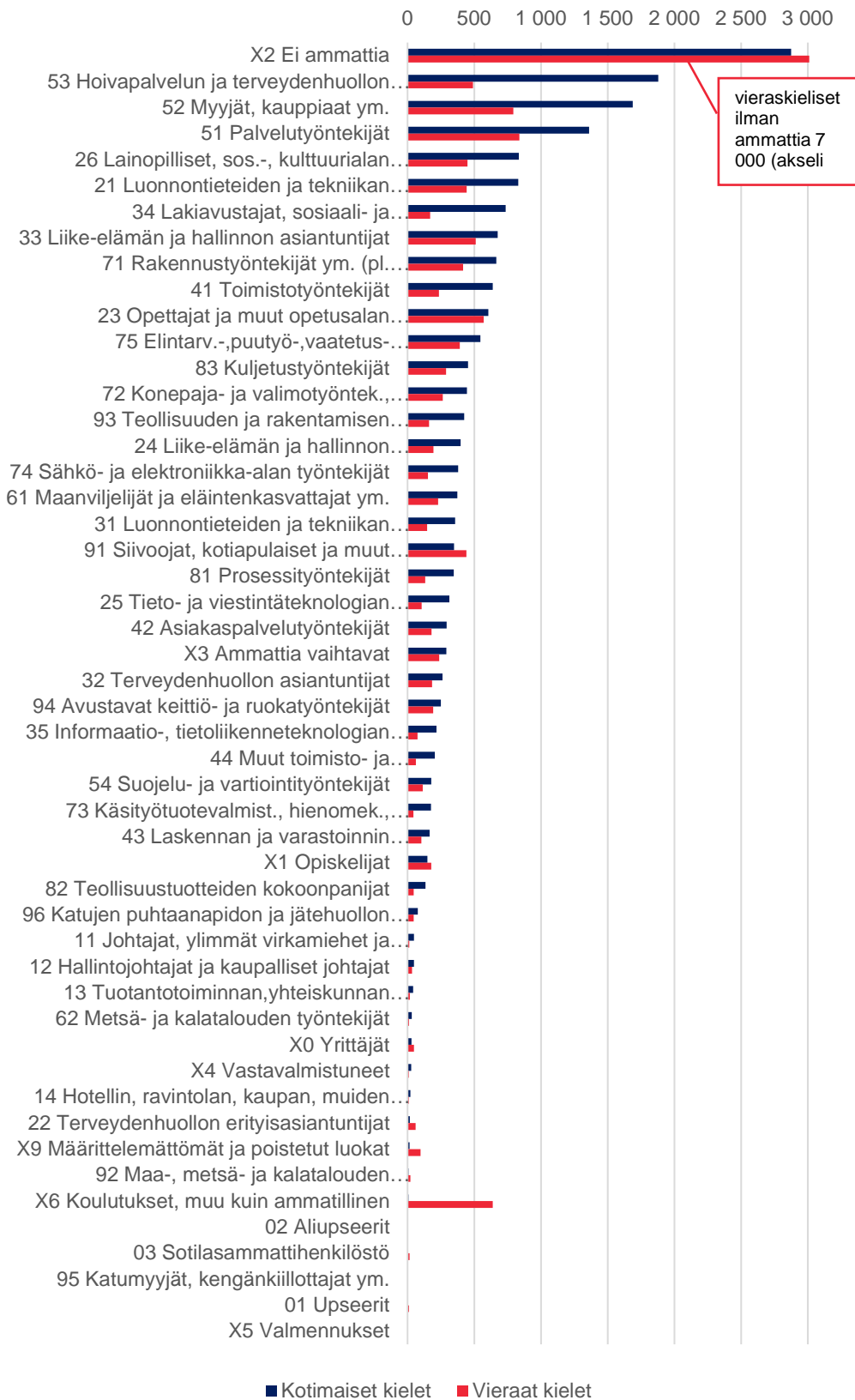
4 AMMATTI, KOHTAANTO, KOULUTUSTAUSTA JA TUTKINNOT

4.1 Ammatti ja kohtaanto

Omaehtoisesti työttömyyskorvauksella opiskelevien yleisin hakuammatti oli ”ei ammattia” ryhmä, joita on äidinkielenään kotimaisia kieliä puhuvista 3 000 ja vieraskielisistä 7 000. Ryhmään luetaan työnhakijat, joilla ei vielä ole työmarkkinoille tarvittavaa ammattitaitoa, kuten tuoreita ylioppilaita tai maahanmuuttajia, joiden työkokemus ei ole sovellettavissa suomalaisilla työmarkkinoilla. Joillakin ammatin puuttuminen voi johtua myös järjestelmän tietojen päivittymisen hitaudesta. Ammattia vaihtavat tilastoidaan erikseen ja heitä on muutamia satoja kummassakin kieliryhmässä. Ilman sopivaa ammattiosaamista oleville työnhakijoille omaehtoinen koulutus näyttää järkevältä vaihtoehdolta ammattitaidon saamiseksi. Vieraskielisten osalta kyse on usein myös kieli- ja kotoutumiskoulutuksesta.

Seuraavaksi yleisimpiä hakuammatteja omaehtoisesti opiskelevilla ovat hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät (esim. lähihoitajat, lastenhoitajat, koulunkäyntiavustajat); myyjät; palvelutyöntekijät (ravintolatyöntekijät, tarjoilijat, kampaajat); lainopilliset, sosiaali- ja kulttuurialan erityisasiantuntijat (sosiaalityöntekijät, toimittajat) ja luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat (insinöörit ja arkkitehdit). Näiden ammattien yleisyys on kiinnostavaa, koska näistä monet ovat ns. työvoimapula-ammatteja, joissa töitä voisi ajatella löytyvän myös ilman lisäkoulutusta. Toisaalta sote- ja palveluala kärsii myös heikoista työoloista ja kouluttautumisen tavoitteena voi olla eteneminen mieluisampiin työtehtäviin.

Kuvio 18. Omaehtoisesti opiskelevat ammatin ja äidinkielen mukaan, 2019 laskentapäivien keskiarvo

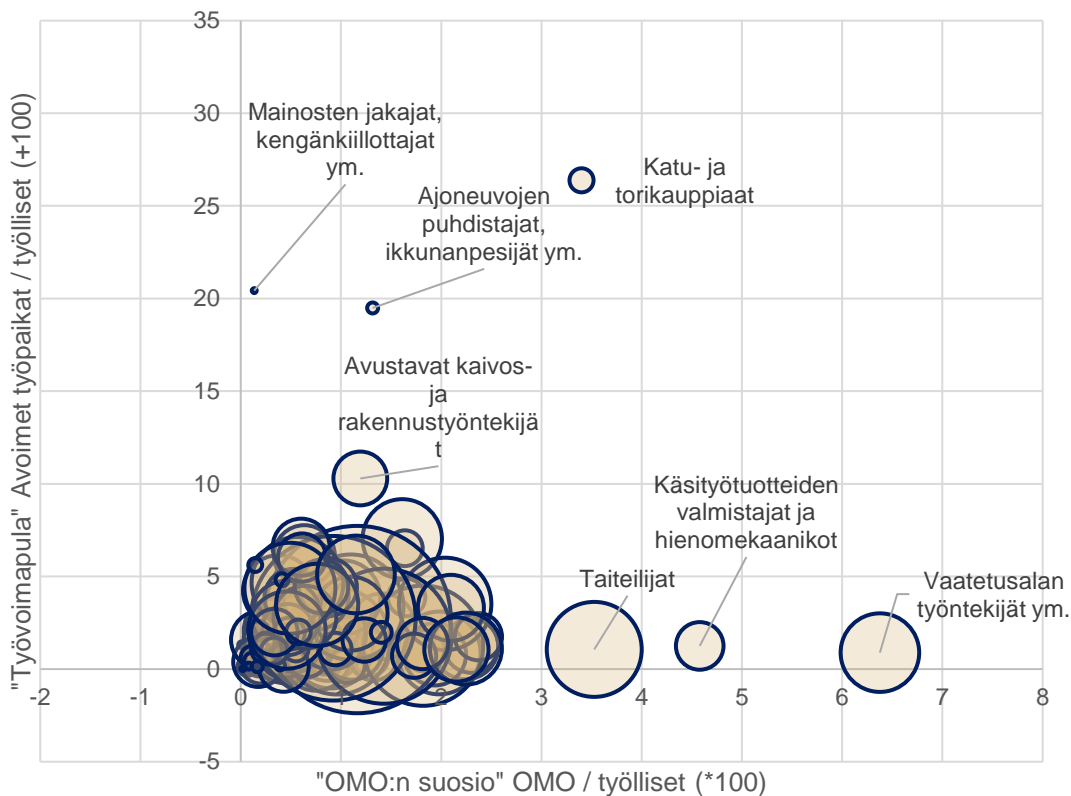

Lähihoitajat, myyjät ja insinöörit ovat yleisimpiä ammatteja Suomessa, joten on luonnollista, että heitä valikoituu määrällisesti paljon myös omaehtoisesti opiskelevien joukkoon.

Kun omaehtoisesti opiskelevia tarkastelee suhteellisin luvuin, havaitaan, että suhteessa kyseisen ammatin kokoon (työllisten määrään) omaehtoinen koulutus on suosituinta vaatetusalan työntekijöillä, käsityötuotteiden valmistajilla ja taiteilijoilla, jotka myös saman aikaisesti ovat ammatteja, joissa työvoimapulan sijaan on pikemminkin ylitarjontaa ja siten uudelleen kouluttautuminen näyttää järkevältä. Näissä ryhmissä on yhteensä noin 600 opiskelijaa (3 % kotimaisia kieliä puhuvista opiskelijoista).

Työvoimapula-indikaattorilla (avoimet paikat suhteessa työllisten määrään) korkeita lukuja saavat mainostenjakajat, ikkunanpesijät ja katu- ja torikauppiat, joissa on Suomessa hyvin vähän työllisiä, eikä tieto siten ole kovin kuvaava. Näissä ammateissa ei myöskään juuri ole omaehtoisesti opiskelevia. Hieman suurempi työvoimapulasta kärsivä ryhmä on avustavat rakennustyöntekijät, jossa omaehtoiseen koulutukseen osallistuu reilu prosentti ammattiryhmän koosta. Tämänkin ryhmän kouluttautuminen lienee perusteltua, sillä kyseessä on avustava tehtävä ja vaativampiin tehtäviin eteneminen edellyttää lisäkoulutusta.

Kuvio 19. Omaehtoisesti opiskelevat ammattiteittain ammatin koon (kuplan koko), työvoimapulan (y-akseli) ja OMO:n suosion (x-akseli) mukaan, äidinkielenään suomea ja ruotsia puhuvat

Seuraavassa kuvassa on tarkennettu OMO:n suosion ja työvoimapulan suhteen näkymää lähemmäs nollapistettä, missä suurin osa ammateista sijaitsee (kuvion 19 punainen neliö). Kuvion oikeassa laidassa sijaitsevat siis ammatit, joissa omaehtoinen opiskelu on suosittua, kuten henkilökohtaiset avustajat, biotieteiden asiantuntijat, elektroniikka-asentajat, puutavaran käsittelijät, maalarit ja kampaajat. Näistä erityisesti maalareilla ja kampaajilla on samanaikaisesti jonkin verran työvoimapulaa, mutta suorittavan tason ammatteina eteenpäin kouluttautuminen lienee perusteltavissa ja taustalla voi olla myös työkykyyn liittyviä syitä (kemikaalialtistus jne.).

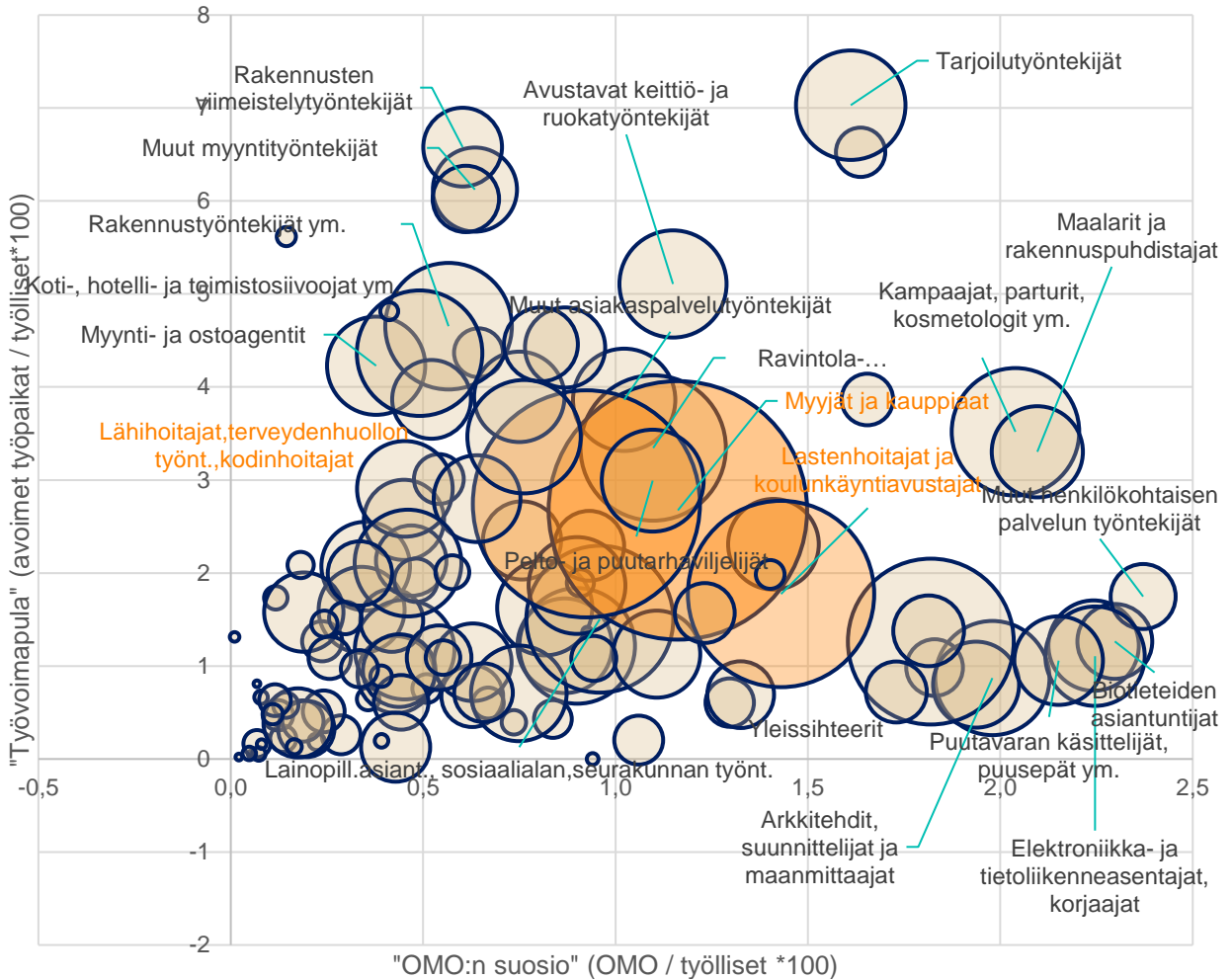
Ravintola-alalla esiintyy akuuttia työvoimapulaa, mutta omaehtoiseen opiskeluun hakeutuminen on suhteellisen yleistä tarjoilijoilla ja (avustavilla) keittiötyöntekijöillä. Ala on pienipalkkainen ja työolot ovat vaativat, mikä vaikuttaa työntekijöiden halukkuuteen kouluttautua eteenpäin. Muilla työvoimapula-aloilla, kuten rakennustyöntekijöillä, siivoojilla ja myyntiagenteilla omaehtoinen opiskelu on harvinaisempaa. Kuten aiemmin tuotiin esiin, kaikkein suurimmat ryhmät ovat lähihoitajat, myyjät ja lastenhoitajat. Alla olevasta kuvioista nähdään, että vaikka kyse onkin Suomen suurimmista ammateista, on omaehtoinen opiskelu kohtuullisen yleistä näissä ammateissa myös suhteellisesti (n. 1 % työllisten määrään).

suhteutettuna). Työvoimapulan taso ei ole yhtä korkealla kuin ravintola- ja rakennusalan ammateissa, mutta varsin korkealla tasolla silti. Nämäkin ovat kuitenkin suorittavan tason pienipalkkaisia tehtäviä, joissa lisäkouluttautuminen voi mahdollistaa etenemisen vaativampiin tehtäviin.

Yleisesti ammatit asettuvat suhteellisen loogisesti asteikolle: siellä missä on työvoiman ylitarjontaa, on opiskelu suosittumpaa ja päinvastoin. Ravintola-alan, maalarien, kampaajien, myyjien, lähihoitajien ja lastenhoitajien osalta, jotka näyttävät tekevän poikkeuksen tähän linjaan, on kuitenkin kiinnostavaa tarkastella mitä tutkintoja nämä ryhmät suorittavat, sillä työmarkkinatilanne näyttäisi kohtuullisen hyvältä myös ilman jatkokoulutusta.

Huomionarvioista on myös, että ammattien perusteella omaehtoinen opiskelu ei näytä kovin yleiseltä korkeakoulutettujen keskuudessa, lukuunottamatta arkkitehtejä, insinöörejä ja sosiaalityöntekijöitä. Myös näiden opiskelijoiden tilannetta olisi kiinnostava seurata tarkemmin.

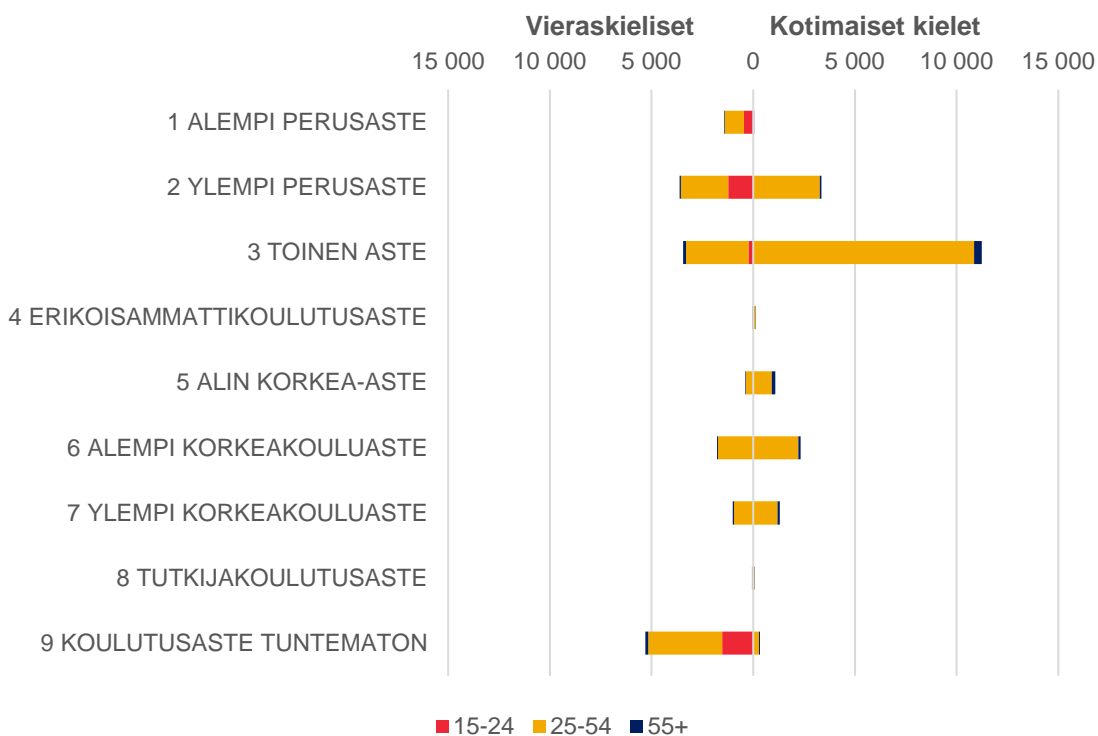
Kuvio 20. Omaehtoisesti opiskelevat ammateittain ammatin koon (kuplan koko), työvoimapulan (y- akseli) ja OMO:n suosion (x-akseli) mukaan, keskiarvo 2019 laskentapäivinä, kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvat

4.2 Koulutustausta ja tutkinnot

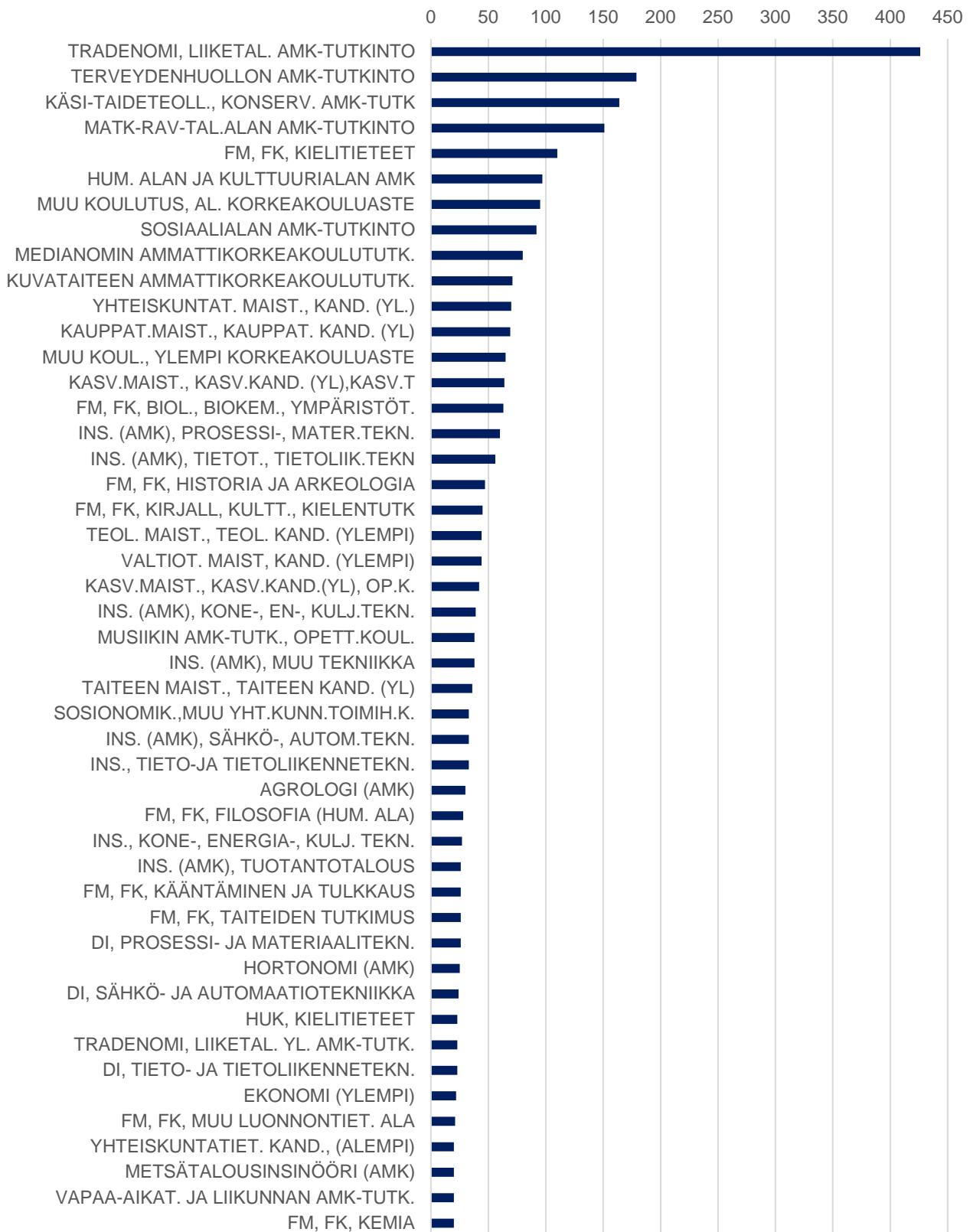
Kuten ammattitarkastelusta jo voi päätellä, omaehtoisesti työttömyysturvalla opiskelijoista suurin osa on taustaltaan pelkän perusasteen tai korkeintaan toisen asteen suorittaneita (kuvio 21). Korkeintaan toisen asteen suorittaneiden jatkokouluttautuminen on varsin ymmärrettävää, mutta korkeakoulutettujen osalta asia ansaitsee tarkempaa analyysiä. Erityisesti, koska vaikuttavuusanalyysien perusteella omaehtoinen opiskelu ei näytä kovin vaikuttavalta korkeakoulutettujen osalta (ks. kpl 5.2). Omaehtoisesti työttömyysturvalla opiskelevista ylemmän korkeakoulututkinnon on suorittanut äidinkielenään suomea tai ruotsia puhuvista opiskelijoista 7 prosenttia ja alemman korkeakoulututkinnon 12 prosenttia, eli yhteensä n. 20 prosenttia. Lisäksi on jonkin verran alimpia, entisiä opistoasteen, korkeakoulututkintoja, mutta nämä tutkinnot ovat jo vanhoja ja päivitystarvetta varmasti on, joten alimmat tutkinnot jätetään tästä tarkastelusta pois. Seuraavaksi tarkastellaan tarkemmin korkeakoulutettujen (luokat 6, 7, 8) hakuammatteja ja muita ominaisuuksia.

Kuvio 21. Omaehtoisesti työttömyysturvalla opiskelevat laskentapäivinä 2019 taustakoulutusasteen, äidinkielen ja iän mukaan

Korkeakoulututkinnon suorittaneista omaehtoisesti opiskelevilla tyypillisin taustatutkinto oli tradenomi (kuvio 22). Yleisiä olivat myös terveydenhuollon ammattikorkeakoulututkinto, käsi-, taideteollisuuden ja konservoinnin ammattikorkeakoulututkinto ja matkailu- ja ravitsemusalan ammattikorkeakoulututkinto. Taidealan ja humanististen tutkintojen suorittaneiden lisäkouluttautumisen taustalla voi olla alan heikohko työmarkkinatilanne, mutta sote-alan korkeakoulututkinnon suorittaneiden opiskelun tarkoitus herättää kiinnostusta. Joukossa on paljon myös erilaisia insinööritutkintoja.

Kuvio 22. Omaehtoisesti työttömyysturvalla opiskelevat korkeakoulutetut taustatutkinnon mukaan, tutkinnot joista vähintään 20 opiskelijaa, 2019 laskentapäivien keskiarvo

Valtiovarainministeriön alustavassa tarkastelussa (2019a, ei julkaistu) on analysoitu omaehtoisesti työttömyysturvalla opiskelevia (pl. kotouttamistuella) Tilastokeskuksen FOLK, FLEED ja TEM:n URA-tietojen avulla. FOLK-tiedoista voidaan liittää tutkintorekisteriin pohjautuvat tutkintotiedot URA:n asiakastietoihin ja näin saadaan selville, onko omaehtoisessa koulutuksessa ollut suorittanut itselleen jonkun uuden tutkinnon. Tarkastelun perusteella 25 prosentille omaehtoisen opiskelun aloittaneista ei löydy uutta tutkintoa omaehtoisen aloitusvuonna tai sen jälkeen¹. Näin ollen merkittävä osa omaehtoisesta opiskelusta ei johda tutkintoon, vaan voi olla esimerkiksi tutkinnon osia, jotka auttavat päteväytymään uusiin tehtäviin. Tämä lienee tarkoituksenmukaista.

Omaehtoisesti opiskelevista ylioppilasta iso osa on 25—34-vuotiaita, joille vaihtoehtoinen väylä opiskelemaan voisi olla myös opintotuki. Ylioppilaiden yleisimmät omaehtoisesti suoritetut tutkinnot ovat lähihoitaja, merkonomi, sosionomi ja restonomi. On hyvä kysymys, pitäisikö nämä ylioppilaat ohjata tasoltaan alhaisemman opintotuen piiriin. Voi kuitenkin olla, että taloudelliset syyt nousisivat opiskelun esteeksi ja tutkinto jäisi kokonaan saavuttamatta, millä olisi haitallisia vaikutuksia nuoren henkilön työuralle.

Uusia tutkintoja suorittaneiden osalta yleisin uusi tutkinto on sosiaali- ja terveysalan perustutkinto (lähihoitaja). Lähihoitajiksi opiskelevat niin merkonomit, ylioppilaat, tradenomit, mutta myös lähihoitajat itse. Lähihoitajan suorittama terveys- ja sosiaalialan perustutkinto tarkoittaa tässä, että henkilö on suorittanut jonkun *toisen* terveys- ja sosiaalialan perustutkinnon, esimerkiksi lastenhoitajan, mielenterveyshoitajan tai hammaslaborantin tutkinnon tai *uusina* lähihoitajan tutkinnon erikoistumisalueita (varhaiskasvatus, vanhustyö, jne). Taustalla voi olla huono soveltuvuus ja viihtyvyys alkuperäisessä työssä ja halu päteväytyä uusiin tehtäviin esimerkiksi varhaiskasvatuksesta vanhustenhuoltoon tai vanhustenhuollosta apteekkityöhön. VM:n tarkastelu on tehty koulutusluokituksen 4-numero tasolla (ks. liitteenä taulukko L1 tutkintotutkimuksista 6-nro tasolla), jolloin esimerkiksi lähihoitajan erottaminen hammashoitajasta ei onnistu ja näin ollen tarkkaa tietoa tutkintopoluista ei tällä hetkellä ole. Sosiaali- ja terveysala on kuitenkin hyvin tutkintokeskeinen, joten näyttää siltä, että omalla alalla työpaikan vaihtaminen edellyttää muita aloja useammin uuden tutkinnon (osan) opiskelua. Tämä luo turhaa kireyttä työmarkkinoille, kun ihmiset ovat työvoiman ulkopuolella kouluttautuessaan uusiin tehtäviin. Väylät päteväytyä työhön työn ohessa voisivat nopeuttaa näitä siirtymiä.

Ammattikohtaisessa tarkastelussa havaittiin, että lähihoitajat ja lastenhoitajat ovat yleisimpiä hakuammatteja omaehtoisesti opiskelevilla. Paitsi että he suuntautuvat uudelleen sote-alan sisällä, vielä suurempi osa suorittaa terveydenhuollon tai sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinnon, mikä oletettavasti auttaa hakeutumaan vaativampiin tehtäviin. Elinikäisen oppimisen näkökulmasta tämä lienee erittäin toivottava tavoite. Vaihtoehtoinen tukimuoto voisi kuitenkin olla aikuiskoulutustuki, joka on tasoltaan alempi kuin työttömyysturva. Myös opiskeluun työn ohessa olisi hyvä löytää ratkaisuja.

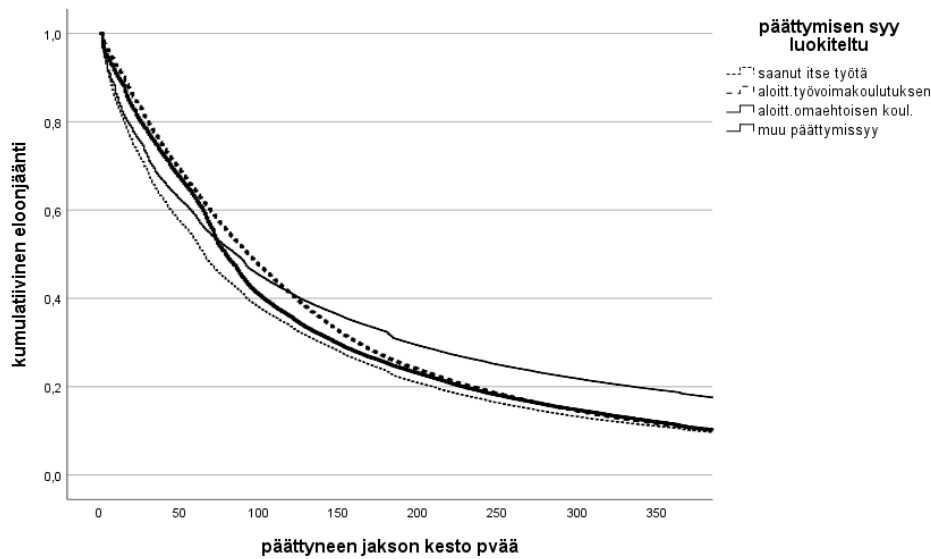
Ammattitarkastelussa myyjät olivat yksi suuri opiskelijaryhmä. Myyjät ovat koulutukseltaan usein merkonomeja tai ylioppilaita tai peruskoulupohjalla. Valtiovarainministeriön tarkastelun perusteella ylioppilaiden ja merkonomien yleisimmät tutkinnot ovat sosiaali- ja terveysalan sekä kaupan alan tutkintoja että kaupallisen alan alempia korkeakoulututkintoja (tradenomi).

5 VALIKOITUMINEN OMAEHTOISEEN OPISKELUUN

Seuraavassa pyritään tarkastelemaan omaehtoiseen koulutukseen valikoitumiseen liittyviä tekijöitä. Jo aiemmin todettu jaksoihin perustuva tarkastelu osaltaan vaikuttaa tämänkin osuuden kysymyksenasetteluihin ja asetelmiin. Tässä osuudessa käytetään hyödyksi työnvälitystilaston jaksotietoihin merkittyä syytä jakson päättymisyydestä. Omaehtoisen koulutuksen alkaminen on yksi jakson päättymisyydestä. Päättynyt jaksoon voidaan puolestaan yhdistää työllisyysstatus ja jakson kesto. Seuraavassa hyödynnetään etenkin näitä tietoja.

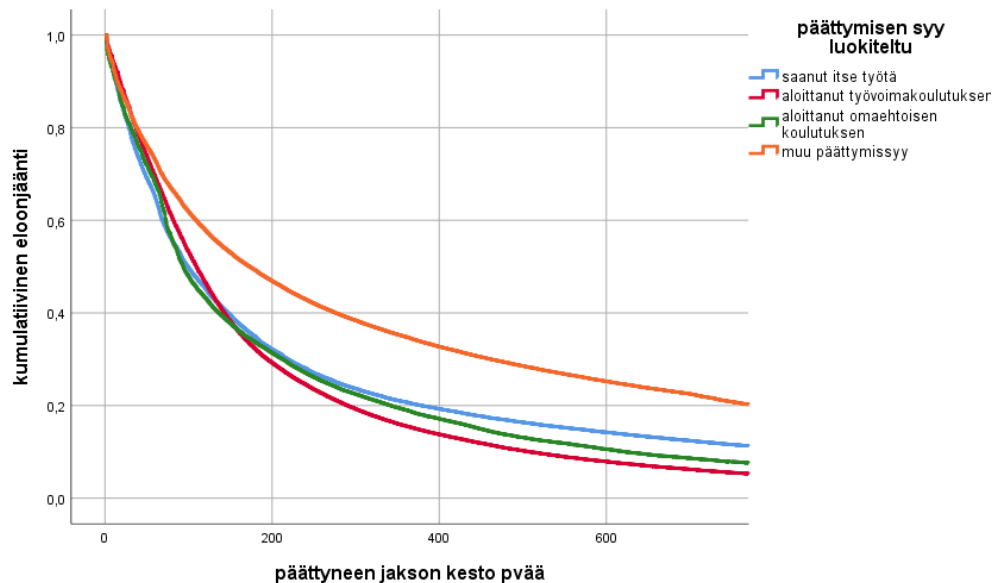
¹ Pelkän URA-järjestelmän (työnvälitystilaston) tietojen perusteella tutkinto pysyy samana jopa 75 prosentille opiskelijoista, mikä on siis huomattavasti suurempi osuus kuin VM:n analyysin 25 prosenttia. Ero johtuu todennäköisesti siitä, että asiakkaiden tutkintotietoja ei päivitetä aktiivisesti URA-järjestelmään. Tietojen heikon päivittymisen takia ei URA-tietoja siis yksinään voi käyttää analyysiin omaehtoisesti suoritettavista tutkinnoista.

Kuvio 23. Eri päättymissyihin päätyneiden jaksojen kestot v. 2017—2020, kestoalueella 1—365 päivää. Coxin regressio (n=2 359 621)

Edellä olevassa mallissa selittävänä kovariaattina on binaarimuuttuja, jonka 1-luokka on työttömyys. Myös ilman selittävää kovariaattia lasketussa mallissa kuvaaja käyttäytyy samoin. Joulukuussa päätyneet jaksot on malleissa sensuroitu. Omaehtoiseen koulutukseen päätyneet jaksot ja työvoimakoulutusjaksot päättyvät lyhyillä kestoilla vähemmän todennäköisesti kuin saanut itse työtä ja muu päättymissyyluokat. Noin kahden kuukauden keston vaiheilla omaehtoiseen koulutukseen päätyneiden jaksojen päättymistodennäköisyys kasvaa melko voimakkaasti ja ohittaa työvoimakoulutukseen ja muihin syihin päätyneiden jaksojen ”tehokkuusprofiilin”. Noin puolen vuoden jaksojen keston jälkeen eroa työvoimakoulutuksen ja omaehtoisen koulutuksen päättymisen tehokkuudessa ei enää ole.

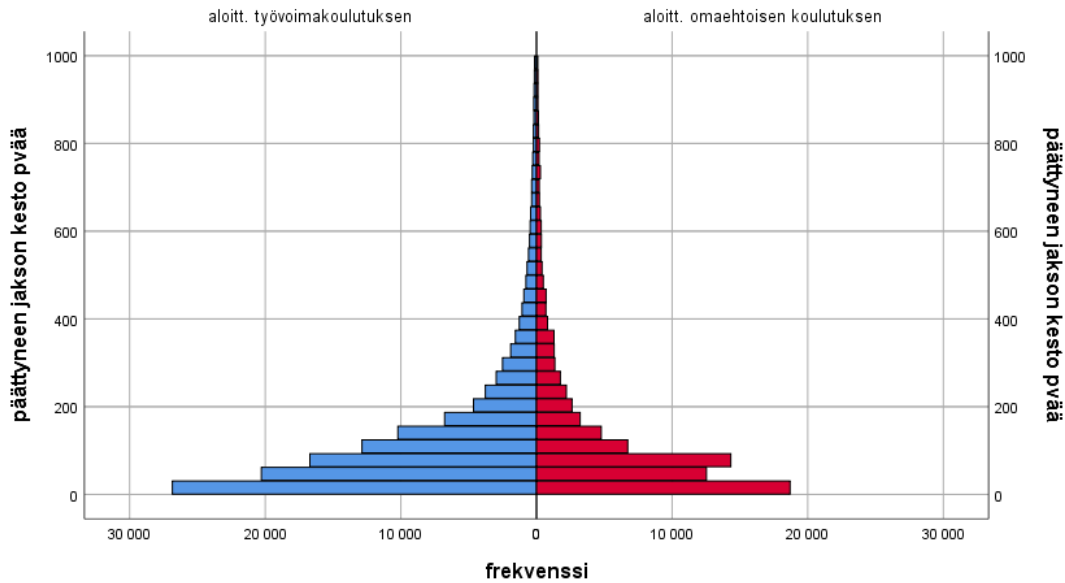
Kuvio 24. Eräitä päättymissyitä edeltävän jakson keston eloonjäämiskäyrät (N=2 359 621)

Edellisessä graafissa (kuvio 24) on eloonjäämiskäyrät päätyneille työttömyysjaksoille, jotka ovat päätyneet joko itse työn saamiseen, työvoimakoulutuksen aloittamiseen, omaehtoisen koulutuksen aloittamiseen tai johonkin muuhun syyhin. Ensimmäisten työttömyyskuukausien aikana saanut itse työtä ja omaehtoiseen koulutukseen meno ovat hieman yleisempiä syitä kuin muut, niiden eloonjäämiskäyrät ovat

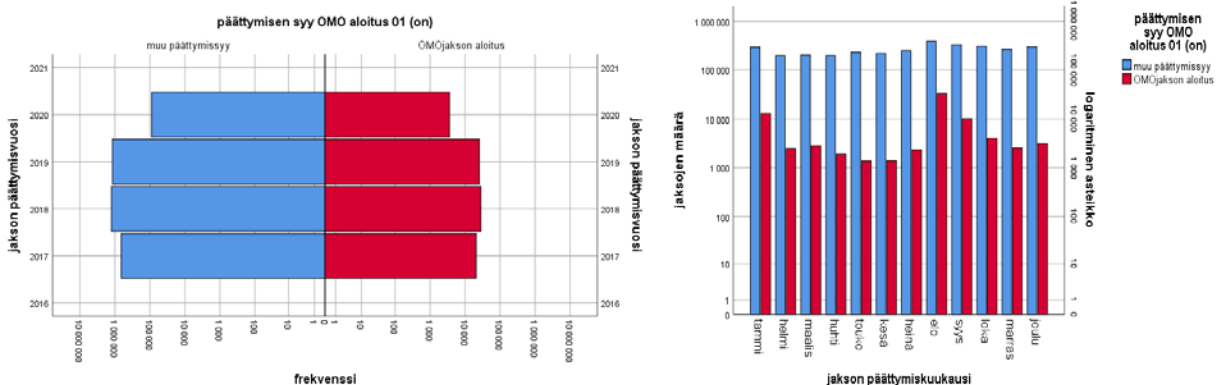
”tehokkaimmat”. Noin puolesta vuodesta eteenpäin työvoimakoulutukseen meno on hieman tehokkaampaa kuin muut syyt, omaehtoinen koulutus on seuraavana. Saanut itse työtä on lähellä näiden käyrien tehokkuutta, sen sijaan muut syyt eroavat selkeästi näistä kolmesta pitkäkestoisemmilla työttömyysjaksoillaan. Tämän tarkastelun perusteella omaehtoiseen koulutukseen valikoituminen on suhteellisen tehokasta ja lähellä työvoimakoulutukseen valikoitumisen tehokkuutta.

Kuvio 25. Työvoimakoulutuksen ja omaehtoisen koulutuksen aloittamiseen päättäneiden jaksosten kestot

Tässä graafissa vertaillaan työvoimakoulutukseen ja omaehtoiseen koulutukseen päättäneiden jaksosten (mikä hyvänsä jakso) kestoja. Työvoimakoulutukseen valikoituminen supistuu tasaisesti, sen sijaan omaehtoisessa on muutaman kuukauden jälkeen piikki aloituksia. Muilta osin kestojakaumat ovat toisiaan muistuttavia. Kannattaa huomata, että vaikka työvoimakoulutuksen varanto on selvästi omaehtoisen varantoa pienempi, on aloittajavirran dynamiikka lyhytkestoisemmassa työvoimakoulutuksessa huomattavasti omaehtoista koulutusta suurempaa.

Kuvio 26 a ja b. Omaehtoisen koulutuksen jaksosten aloitukset ja muut jaksot edellisen jaksoson päättymiskuukauden mukaan (a, vas.) ja päättymiskuukauden mukaan (b, oik.), logaritmiset asteikot

Omaehtoisen koulutuksen aloittamisessa vuoden 2017–19 ovat olleet melko tasaisia ja vuonna 2020 jaksoja on ehtinyt alkaa vasta vähän. Aloittamiskuukausista elokuu on selkeästi yleisin, tämän jälkeen tammikuu ja syyskuu. Muut aloittamiskuukaudet ovat näihin nähden melko harvinaisia.

Taulukko 2. Omaehtoisen koulutuksen aloittaneiden ja muiden jaksojen päättymissyiden työllisyysstatukset, %

työllisyyskoodi		muu päättymissy	OMO jakson aloitus	yhteensä
työllistetty		3,7 %	0,5 %	3,6 %
työssä yleisillä työmarkkinoilla		25,8 %	10,7 %	25,5 %
työtön		44,0 %	75,9 %	44,6 %
lomautettu		4,6 %	0,4 %	4,5 %
lyhenn. työviikolla		0,7 %	0,1 %	0,7 %
tv. ulkopuolella		4,0 %	2,2 %	4,0 %
työllist. edistävässä palvelussa		8,4 %	2,9 %	8,3 %
koulutuksessa		8,8 %	7,3 %	8,8 %
yhteensä		100,0 %	100,0 %	100,0 %

Omaehtoisen koulutuksen aloittaneilla työllisyysstatus on ollut kolmessa tapauksessa neljästä työtön, kun se kaikkiaan on suhteellisesti selvästi vähäisempää. Omaehtoisen koulutuksen alkamiseen päättäneillä on kuitenkin ollut koulutusjaksoja lähes yhtä yleisesti kuin kaikilla muilla, vaikka työttömyyden lisäksi kaikkia muita työllisyysstatuksia on ollut selvästi vähemmän. Tämä viittaa tilastoluokituksen perusteella omaehtoiseen koulutukseen ja työvoimakoulutukseen. Koulutus on voinut olla jaksotettua ja jaksojen välillä henkilöllä on voinut olla jokin muukin status kuin työtön.

Taulukko 3. Omaehtoiseen koulutukseen osallistumisen logistinen regressioestimointi

	B	keskivirhe	Wald	vapausasteet	merkitsevyys	Exp(B)	95% LV EXP(B)	
							alaraja	yläraja
työllisyyskoodi (ref. työllistetty)			25382,149	7	,000			
työssä yl. työmarkkinoilla	1,284	,055	546,043	1	,000	3,610	3,241	4,020
työtön	2,697	,054	2499,645	1	,000	14,830	13,342	16,484
lomautettu	-,419	,081	26,501	1	,000	,657	,560	,771
lyh. työviikolla	,261	,130	4,051	1	,044	1,298	1,007	1,674
tv. ulkopuolella	1,508	,059	647,517	1	,000	4,518	4,022	5,074
työllistymistä edist. palveluissa	1,039	,058	322,166	1	,000	2,826	2,523	3,166
koulutuksessa	2,008	,055	1311,068	1	,000	7,447	6,680	8,302
päätt. jakson kesto (ref. max. 99 pvää)			622,291	3	,000			
100-365 pvää	,038	,008	19,884	1	,000	1,038	1,021	1,056
1-2 v.	-,125	,015	69,302	1	,000	,882	,857	,909
yli 2 v.	-,481	,022	500,274	1	,000	,618	,592	,644
jakson päättymisvuosi (ref. 2017)			1630,410	2	,000			
2018	-,333	,009	1274,405	1	,000	,717	,704	,730
2019	-,341	,010	1280,853	1	,000	,711	,698	,725
vakio	-5,597	,054	10633,174	1	,000	,004		

N=3 668 352, oikein luokiteltuja havaintoja=98 %, Cox Snell $r^2=1\%$, Nagelkerke $r^2=6\%$. $\chi^2=***$. Malliin liitetty varauksena kategoristen muuttujien luokkien huomattavan korkeita keskinäisiä korrelaatioita.

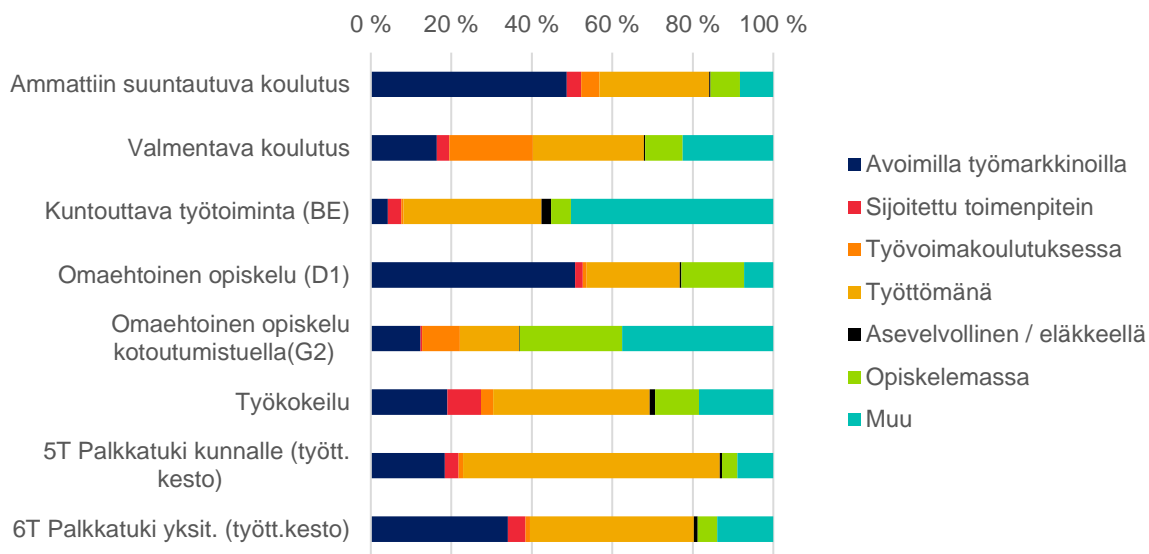
Logistisella regressioestimoinnilla on pyritty selittämään osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Mallissa ovat selittäjinä kategoriset muuttujat työllisyyskoodi, päättyneen jakson kesto sekä jakson päättymisvuosi. Työllistettynä olemisen ollessa referenssiluokkana, saa työttömänä olo korkeimman riskisuhteen omaehtoiseen koulutukseen osallistumiselle. Lomautettuna olemista lukuun ottamatta kaikki muutkin työllisyyskoodit saavat omaehtoiseen koulutukseen osallistumista kasvattavan riskisuhteen työllistettynä olemiseen verrattuna. Työttömyyden jälkeen koulutuksessa olo, työvoiman ulkopuolella olo sekä yleisillä työmarkkinoilla työssä olo saavat korkeimmat riskisuhteet omaehtoiseen osallistumiselle. Nämä tekijät voivat liittyä koulutuksen jaksotuksiin, jolloin henkilön työllisyysstatus voi esimerkiksi oppilaitoksen kesätauon aikana olla työllinen tai työvoiman ulkopuolinen, josta taas jatketaan omaehtoista koulutusjaksoa kesän lopulla. Omaehtoiseen koulutukseen osallistuminen painottuu suhteellisen lyhytkestoisin jaksoihin, korkeimman riskisuhteen saa 100–365 päivän jakson kesto korkeintaan 99 päivän jaksojen ollessa referenssiluokkana. Yli vuoden kestoisen jakson tilanteessa omaehtoiseen koulutukseen osallistumisen riskisuhde laskee melko voimakkaasti. Vuoteen 2017 verrattuna osallistumisen riskisuhde on laskenut vuosina 2018 ja 2019.

6 OPISKELUN JÄLKEINEN TYÖLLISTYMINEN, VAIKUTTAVUUS JA KUSTANNUSTEN ARVIOINTI

6.1 Työllistyminen opiskelun jälkeen

Omaehtoisesti työttömyysturvalla opiskelleista 50 prosenttia oli töissä avoimilla työmarkkinoilla kuusi kuukautta opiskelun päättymisen jälkeen vuonna 2017. Osuus on samaa luokkaa kuin ammatillisessa työvoimakoulutuksessa. Kotoutumistuella omaehtoisesti opiskelleista vain reilu 10 prosenttia oli työllistynyt.

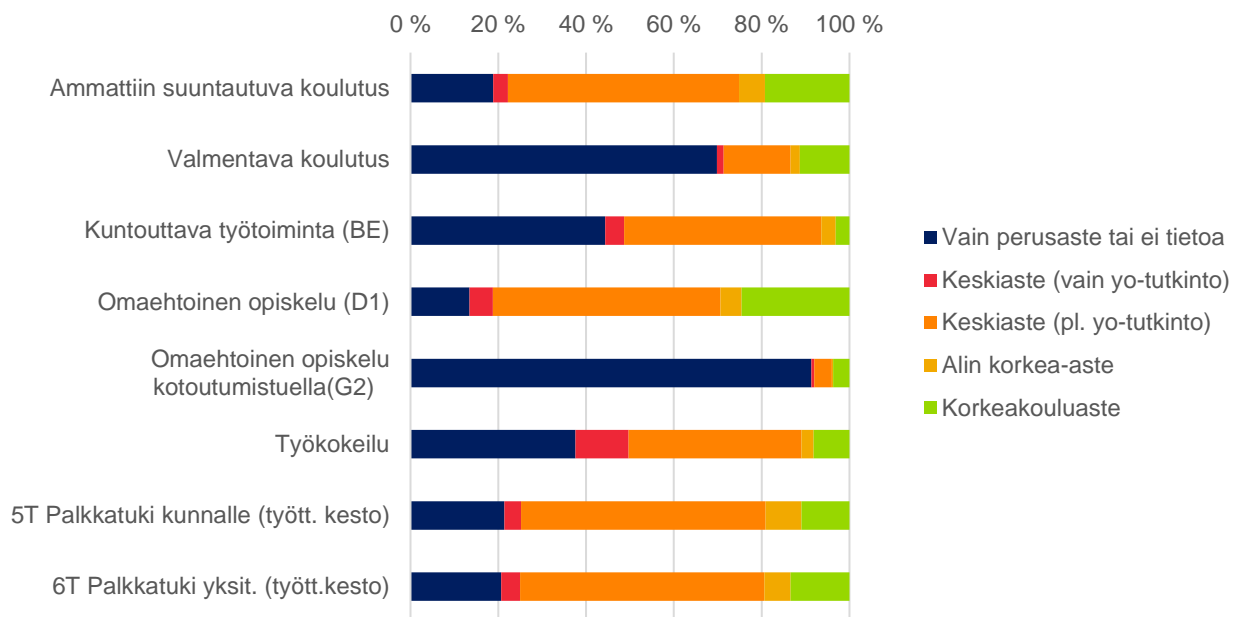
Kuvio 27. Yleisimmiltä toimenpiteiltä sijoittuminen 6 kk jakson päättymisen jälkeen vuonna 2017 (lähde: URA & Tilastokeskuksen työssäkäyntiaineisto)

Seurantatiedot eivät kuitenkaan kerro kovin paljon työvoimakoulutuksen vaikuttavuudesta, sillä valikoituminen eri toimenpiteisiin on voimakasta ja toimenpiteitä käytetään hyvin erilaisissa vaiheissa työttömyyttä. Toimenpiteen jälkeen työllistyminen vuonna 2017 on ollut todennäköisintä omaehtoisesti opiskelevilla ja ammatillisessa työttömyyskoulutuksessa olevilla mutta samoissa ryhmissä on myös eniten korkeakoulutettuja – kaikkein eniten omaehtoisesti opiskelevissa (25 %) (kuvio 27).

Heikoin koulutustaso (tai maahanmuuttajien osalta ”tuntematon”) on kotouttamistuella omaehtoisesti opiskelevien, valmentavaan koulutukseen, kuntouttavaan työtoimintaan ja työkokeiluihin osallistuneilla (kuvio 28). Näissä samoissa koulutuksissa on myös heikoin työllistymistodennäköisyys koulutuksen jälkeen.

Kuvio 28. Toimenpiteisiin osallistuneiden koulutustausta vuonna 2017 (lähde: URA & Tilastokeskuksen työssäkäyntiaineisto)

Omaehtoiseen koulutukseen (ml. kotouttamistuella) osallistujasta hyvin pieni osa on ikääntyneitä (5 % vs. ammatillinen työvoimakoulutus 11 %) ja nuoria (0 % vs. 14 %) (Taulukko 4).

Pitkäaikaistyöttömiä on hieman suurempi osuus omaehtoisesti opiskelevista (12 %) kuin työvoimakoulutukseen osallistuvista (9 %), mutta edeltävän työttömyyden keskimääräinen kesto on omaehtoisesti opiskelevilla lyhyempi (16 viikkoa vs. ammatillisen työvoimakoulutuksen 20 viikkoa). Tämä voi tarkoittaa, että omaehtoisesti opiskelevissa on hieman suuremman pitkäaikaistyöttömien osuuden lisäksi varsin paljon juuri hiljattain työttömäksi jääneitä.

Työllistyminen on yleensä todennäköisempää pidempien toimenpiteiden jälkeen ja omaehtoisesti opiskelevilla toimenpiteen kesto on huomattavasti pidempi kuin esimerkiksi ammatillisessa työvoimakoulutuksessa.

Taulukko 4. Omaehtoiseen opiskeluun ja ammatilliseen työvoimakoulutukseen 2019 osallistuneiden ominaisuuksia

	Palveluissa las- kenta- päi- vänä	Töissä avoi- milla mark- kinoilla 6kk jäl- keen*		Naisia	Alle 25	Yli 55	Kor- kea- koulu- tettuja	Kor- kein- taan perus- aste tai tun- tema- ton	Pitkä- aikais- työttö- miä	Edel- tä- vän työ- töttö- myy- den kesto alka- neilla	Ter- veys- rajoit- teita	Edeltävä työlli- syyss- koodi: työssä yleisillä työmark- kinoilla
Omaehtoinen, kotimaiset kie- let	19 861	52 %		12 619	67	904	3 700	3 730	2 296	16	1 829	2 064
%	100 %			64 %	0 %	5 %	19 %	19 %	12 %		9 %	10 %
Työvoimakoulu- tus**, kotimai- set kielet	10 430	50 %		4 650	1 441	1 172	1 709	2 272	930	20	841	1 091
%	100 %			45 %	14 %	11 %	16 %	22 %	9 %		8 %	10 %
Omaehtoinen, vieraskieliset	17 055	18 %		8 907	3 480	500	2 836	10 353	638	9	157	534
%	100 %			52 %	20 %	3 %	17 %	61 %	4 %		1 %	3 %
Työvoimakoulu- tus, vieraskieli- set	8 959	40 %		5 052	890	394	2 047	4 475	232	12	69	388
%	100 %			56 %	10 %	4 %	23 %	50 %	3 %		1 %	4 %
* Sijoittumistieto URA:n ja Työssäkäyntitilaston perusteella. Äidinkielen sijaan käytetty kansalaisuustietoa.												
** Sisältää myös yrittäjäkoulutuksen												

Koulutusrakenteen, ikärakenteen, ja toimenpiteen keston perusteella olisikin syytä olettaa, että omaehtoisesta opiskelun päättäneistä avoimilla työmarkkinoilla olisi jopa suurempi osa kuin ammatilliseen työvoimakoulutukseen osallistuneista.

Seuraavassa kappaleessa tarkastellaan vaikuttavuusanalyyssejä, joissa pyritään arvioimaan toimenpiteen varsinaista vaikutusta, kun osallistujien taustaominaisuudet ja työllistymistodennäköisyydet ilman toimenpidettä huomioidaan.

6.2 Omaehtoisen koulutuksen vaikutuksista

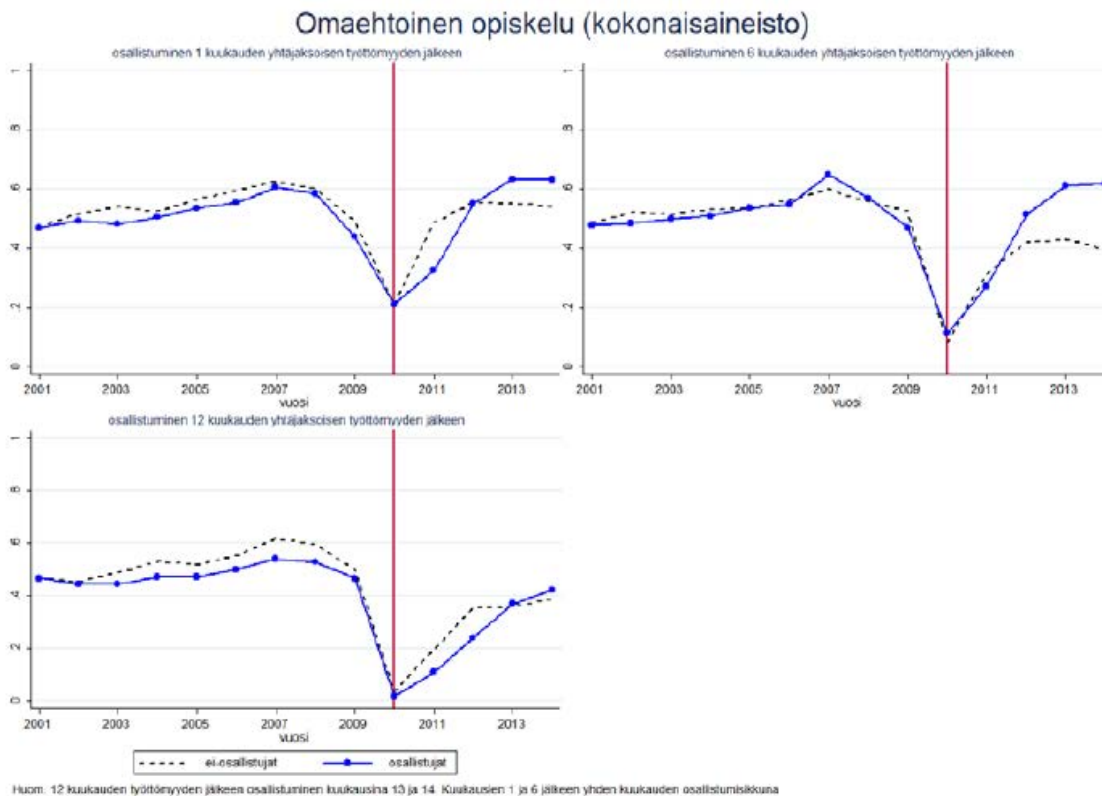
Työttömyysetuudella tapahtuvan omaehtoisen koulutuksen vaikuttavuutta koskeva tutkimustieto on varsin niukkaa, vaikka järjestelmä on ollut toiminnassa jo 10 vuotta. Eräänä syynä tähän voi olla se, että järjestelmä sijoittuu hallinnollisesti hieman omaperäisesti: omaehtoinen koulutus on opetusviranomaisen vastuulla olevaa koulutusta, mutta työttömyysetuudella tapahtuva opiskelu on tuonut sen piiriin uuden kohderyhmän. Tämä järjestely ei ole kuitenkaan tehnyt omaehtoisesta koulutuksesta työvoimapolitiikkaa, vaikka osallistujat lasketaankin työttömien aktivointiasteeseen.

Viimeaikaisista työvoimapolitiikan vaikuttavuutta koskevista tutkimuksista ainoastaan Ahon, Tuomalan, Hämäläisen ja Mäkiähoon (2018) tutkimuksessa työvoimapolitiikan kohdistumisesta ja niihin osallistuneiden työllistymisestä on käsitelty omaehtoista koulutusta. Valtakarim et al. (2019) mukaan em. tutkimuksen mukainen todennäköisyys olla työssä yleisillä työmarkkinoilla on 1. vuonna 5 %, 2. vuonna 24 %, 3. vuonna 31 % ja 4. vuonna 32 %. Aho et al. arvioivat, että ei-kokeellista arviointia vaikeuttaa se, että omaehtoisesti opiskelevat ovat luultavasti vielä työvoimakoulutettujakin valikoituneempi ryhmä. He tulkitsevat saamiaan tuloksia niin, että heti työttömyyden alussa ja pitkäaikaistyöttömyydestä aloittaessa omaehtoisen opiskelun aloittaneet työllistyvät jatkuvasti yhtä hyvin kuin kaltaiset verrokki. Kuuden kuukauden työttömyyden kohdalla alkaneilla koulutusjaksoilla ero työllisyyden todennäköisyydessä on yli 10 prosenttiyksikön luokkaa omaehtoisesti opiskelleiden eduksi. He pitävät havaitsemattoman valikoitumisen

merkitystä kuitenkin niin olennaisena, etteivät ole taipuvaisia tulkitsemaan tätä suoraan omaehtoisen opiskelun työllisyysvaikutukseksi. Tutkimuksessa on tarkasteltu vuonna 2010 koulutukseen osallistuneita ja seuranta-aika käsittää vuodet 2011—14.

Kuvio 29. Omaehtoisen opiskelun jälkeiset työllisyyden todennäköisyydet (kuvakaappaus Aho et.al. 2018 -tutkimuksesta)

Kuvio 3.10. Omaehtoisesti opiskelleiden ja kaltaistettujen vertailutyöttömien vuoden lopun työllisyyden todennäköisyydet

Valtiovarainministeriössä laaditussa kaltaistamiseen perustuvassa alustavassa tarkastelussa (2019b, julkaisematon) kohderyhmänä ovat 25—63-vuotiaat henkilöt, jotka ovat vuodenvaihteessa 2010—11 työttömänä ja osa aloittaa omaehtoisen opiskelun. Jokaiselle osallistujalle haetaan kolme verrokkiä. Tarkastelut on toteutettu koulutustasoiittain, jolloin lukitusvaikutus 1. ja 2. vuosina on sitä suurempi, mitä korkeampi on koulutustaso. Korkeintaan toisen asteen koulutetuilla työllisyyden todennäköisyys on tämän jälkeen kohtuullisen hyvä, mutta korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla se nousee hieman verrokkeja korkeammaksi vasta useita vuosia koulutuksen jälkeen. Tarkastelu päättyy siihen, että koulutus kannattaisi kohdentaa matalan pohjakoulutuksen omaaville.

6.3 Kustannusten arviointi

Omaehtoisen koulutuksen kustannuksia voidaan arvioida monin eri tavoin. Omaehtoisen koulutuksen järjestäjän näkökulmasta ei ole kustannusten kannalta eroa sillä, ketkä opiskelevat, jos koulutuspaikkoja ylipäättään voidaan tarjota jokin rajallinen määrä. On myös mahdollista, että työttömyysetuudella opiskelu on varsin houkuttelevaa, joten kohderyhmä on saattanut syrjäyttää muita opiskelijoita koulutuksesta, mikä taas voi aiheuttaa lisäkustannuksia julkiselle taloudelle. Tällaista valikoitumista ei kuitenkaan tässä analyysissä tarkastella.

Tässä kappaleessa huomiota kiinnitetään vain työttömyysetuudella opiskelevan etuuskustannuksiin. Laskelmien pohjana käytetään vuoden 2018 työttömyysetuuden tasoja ja kestoja. Tuolloin osallistujat jakautuivat niin, että ansiopäivärahalla oli koulutuksessa 14 742 henkilöä (24 %), peruspäivärahalla 4 522 (7 %) ja työmarkkinatuella 41 704 henkilöä (68 %). Kustannuksia koskevat tiedot perustuvat KELAn ja Finanssivalvonnan tilastoihin.

Ansiopäivärahalla opiskelevat saivat keskimäärin 70,83 € päivässä. Kesto oli keskimäärin 114 päivää. Keskimääräistä ansiopäivärahalaista kohden päivärahan kustannus oli 8074,62 €. Kerrottuna kaikkien ansiopäivärahalla opiskelevien määrällä, kustannus oli 119 M€. Tämän lisäksi ansiopäivärahassa maksettiin 7,2 M€ korotusosia ja 2,1 M€ kulukorvauksia. 24 kk maksimikeston koulutuksessa korotusosa on 5 € päivässä. 6 kk enimmäiskeston koulutuksessa korotusosaa ei ole. Kotoutumistoimena omaehtoiseen koulutukseen osallistuvat saavat korotusosan sekä lisäksi kulukorvauksena ylläpitokorvauksen, joka on tyypillisesti 9 € päivässä.

Peruspäivärahalla etuus oli v. 2018 keskimäärin 32,40 € päivässä ja koulutuksen kesto 111 päivää. Keskimääräinen kustannus oli siten 3 596,4 € osallistujaa kohden. Kokonaiskustannus oli 19,6 M€.

Työmarkkinatuella päiväkohtainen etuus oli sama kuin peruspäivärahallakin ja koulutuksen kesto pisin, 134 päivää. Keskimääräinen kustannus osallistujaa kohden oli siten 4 341,6 €. Kokonaiskustannus oli 226,3 M€.

Vuoden 2018 omaehtoisen koulutuksen aikaiset etuuskustannukset olivat noin 365 M€.

Koska peruspäiväraha ja työmarkkinatuki ovat nousseet v. 2020 33,66 euroon päivältä, nostaa tämä kaikkien etuuslajien kustannuksia. Valtiontaloudelle kustannukset ovat peruspäivärahan verran, eli tuon 33,66 euroa etuuspäivältä ja 724 € kuukaudessa.

Kustannusten arvioinnissa olennaista on, mikä olisi ollut henkilöiden vaihtoehtoinen työmarkkina-asema ilman omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista? Mikäli omaehtoinen koulutus auttaa osallistujaa työllistymään ja uuden osaamisen kautta parantamaan tuottavuuttaan, on koulutus yksilötasolla hyödyllistä. Vaikuttavuustutkimus pyrkii antamaan vastauksen kysymykseen, missä määrin koulutus näin tekee. Koulutukseen liittyy työmarkkinoiden kannalta lukitusvaikutusta, kun henkilö on koulutuksessa eikä hake-massa työtä. Tämän koulutuksenaikaisen työmarkkinoilta poissaolon kesto on myös keskeisen tärkeää. Mikäli koulutus kuitenkin parantaa työllistymistä riittävästi, muodostuu se edulliseksi. Lähtökohtaisesti etenkin pitempikestoisten koulutusten tulisi olla vaikuttavia, jotta niihin kohdennettu panostus muodostuu kannattavaksi.

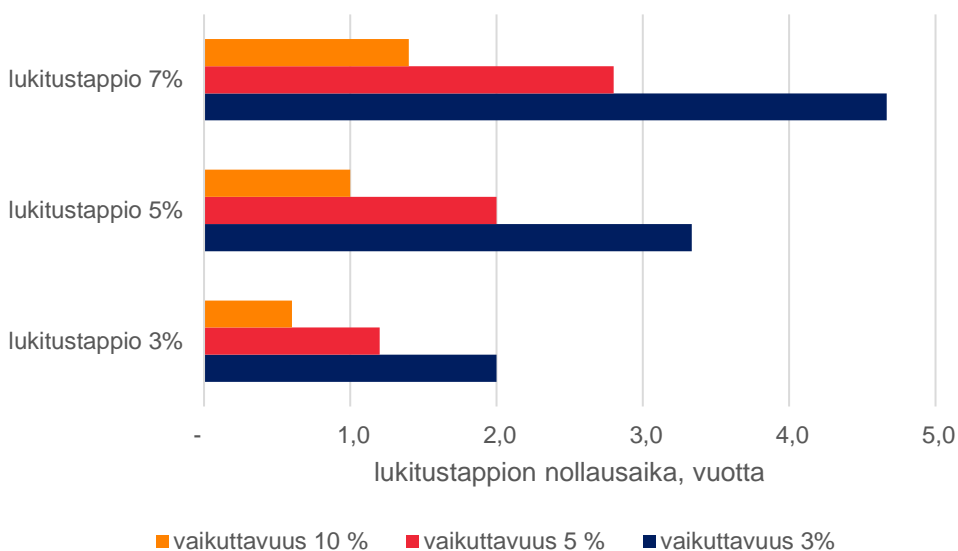
Seuraavaksi koulutuksen kustannuksia pyritään suhteuttamaan sen vaikuttavuuteen. Tarkastelussa on yksinomaan valtiontalouden bruttomääräiset työttömyysturvakustannukset. Kustannuksia on arvioitu peruspäivärahan määrällä, v. 2020 33,66 € päivässä. Tämä merkitsee vuositason kustannuksena noin 8 684 euroa yhtä koko vuoden työttömyysturvalla olevaa henkilöä kohden. Oletetaan seuraavaksi ole-massa olevaan vaikuttavuustietämykseen perustuen joitain vaihtoehtoisia koulutuksen aikaisia ”lukitus-tappioita”, jotka ovat siis alhaisemmasta työllisyydestä vaikuttavuustutkimuksissa kaltaistettuun verrokki-ryhmään nähden koituvia suurempia työttömyysturvakustannuksia.

Vaikuttavuutta koskevien Ahon et.al. (2018) tutkimuksen sekä valtiovarainministeriössä tehdyn alustavan tarkastelun perusteella on valittu erilaisia lukitusvaikutuksen tasoja sekä erilaisia vaikuttavuuden tasoja. Laskelmat on tehty olettamalla 1 000 hengen osallistuminen omaehtoiseen koulutukseen. Koulutuksen-aikaisen työllisyyseron ajatellaan tässä heijastuvan suoraviivaisesti työttömyysturvamenoihin. Lukitusvai-kutus näkyy siten kahden vuoden ajan osallistujien suurempina työttömyysturvamenoina ei-osallistujiin nähden². Vastaavasti tämän kahden vuoden ajan jälkeen osallistujien työllisyys on jonkin verran parempi kuin ei-osallistujien. Siitä koitua työllisyysero ajatellaan taas suoraviivaisesti työllisyysvaikutuksen ver-ran alemmiksi työttömyysturvamenoiksi verrokkeihin nähden. Lukitusvaikutuksen kesto on tässä arvioitu selvästi pidemmäksi kuin etuudella toteutetun koulutuksen todellinen kesto, v. 2018 ansiopäivärahalla

² Lukitusvaikutus ei välttämättä kestä kahta vuotta, eikä sitä ylipäätään havaita kaikilla ryhmillä. Vaikka etuus-päivien kestot ovat keskimäärin huomattavasti tätä lyhyempiä, on koulutuksen kalenteriaika pidempi. Tämän lisäksi lukitusvaikutusta voi aiheutua työnhakuvaiheesta koulutuksen jälkeen.

114 päivää ja työmarkkinatuella 134 päivää. Koulutus voikin kestää etuutta pidempään. Joillekin ryhmille ei havaittu lukitusvaikutusta ollenkaan ja joillekin se oli hyvin vähäinen. Siksi 7 %:n lukitustappio kahden vuoden ajan voi olla yliarvio. Vaikuttavuus työllisyyden todennäköisyyden kasvuna voi vaihdella muutamasta prosenttiyksiköstä yli kymmeneen. Mikäli lukitustappiot eivät ole yli 5 %:n tasoisia, saadaan koulutuksen aiheuttamat ylimääräiset työttömyysturvamenot nollattua työttömyysturvasäästöillä yhdessä – hieman yli kolmessa vuodessa. Verotulomenetyksiä ja niiden lisäystä ei ole tässä otettu mitenkään huomioon, kuten ei valtion lisäksi myöskään muiden työttömyysturvan rahoittajien kustannuksia ja hyötyjä. Korotusosia ja ylläpitokorvauksia ei ole myöskään otettu huomioon, ne lievästi kasvattaisivat nollaantumisaikaa.

Kuvio 30. Koulutuksen aiheuttaman 2 v. lukitusvaikutuksen nollaautuminen eri lukitustappiotasoilla ja vuositason vaikuttavuuksilla, valtion työttömyysturvakustannukset³

Vaikuttavuustuloksista voidaan päätellä, että joillain ryhmillä lukitustappio nollaantuisi paremman työllisyyden kautta nopeastikin, vuodessa tai allekin, kun esimerkiksi korkeakoulutetuilla tämä saattaisi kestää useita vuosia. Tarkastelu on tässä pelkistetty ja rajattu.

7 PÄÄTELMÄ JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA

Omaehtoinen koulutus on merkinnyt työttömän työnhakijan koulutusmahdollisuuksien laajenemista. Samaan aikaan kun omaehtoisen koulutuksen suosio on kasvanut, on työvoimakoulutuksen määrää laskettu melko voimakkaasti. Vaikka omaehtoisessa on keskimäärin enemmän osallistujia kuin työvoimakoulutuksessa, voidaan työvoimakoulutusta edelleen tarjota useammalle kuin omaehtoista, koska koulutus on omaehtoista opiskelua lyhyempää. Mikä tässä on tarkoituksenmukainen kokonaisuus? Korkeintaan 6 kk kestoisen omaehtoisen koulutuksen suosio ei ole noussut vastaavalla tavoin kuin 24 kk enimmäiskestoisen työttömyysetuudella opiskelun.

Muiden kuin kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvia osallistujia on omaehtoisessa opiskelussa runsaasti. Opiskelijoissa on selkeä naisenemmistö. Kotoutumistoimena opiskelevilla alle 25-vuotiailla on sen sijaan selkeä miesenemmistö. Ei-kotimaisella äidinkielellä opiskellaan runsaasti omaehtoisesti myös muutoin kuin kotoutumislautusperustuen.

³ Esimerkiksi 3 %:n lukitustappio kahdelle vuodelle ja 1000:lle osallistujalle on laskettu seuraavasti: $(0,03 \cdot 1000 \text{ henkilöä}) \cdot (33,66 \text{ €} \cdot 21,5 \text{ pvää} \cdot 12 \text{ kk}) \cdot 2 \text{ vuotta} = 521\,057 \text{ €}$, vastaavasti esimerkiksi 5 %:n vaikuttavuus yhdelle vuodelle seuraavasti: $(0,05 \cdot 1000) \cdot 33,66 \text{ €} \cdot 21,5 \text{ pvää} \cdot 12 \text{ kk} = 434\,214 \text{ €}$. Jakamalla lukitustappio vaikuttavuushyödyllä, saadaan tuloksena aika, jossa lukitustappio nollaautuu valtiontalouden työttömyysturvamenoina, näillä esimerkkiluvuilla 1 vuosi ja runsaat 2 kuukautta.

Omaehtoisen opiskelun volyymi onkin kasvanut erityisesti vieraskielisten opiskelijoiden määrän kasvun ansiosta. Vuoden 2015 turvapaikanhakijatilanteen jälkeen on maahanmuuttajien koulutuksen osalta tehty rakenteellisia muutoksia, jotka ovat lisänneet omaehtoista kotoutumiskoulutusta ja koulutuksen kestoa. Aikuisten perusopetuksen uudistaminen ja vapaan sivistystyön uudet koulutusmahdollisuudet ovat yhdessä kasvaneen maahanmuuttajamäärän kanssa lisänneet omaehtoisen koulutuksen opiskelijamääriä. Peruskouluopintoja on voinut vuoden 2017 alusta lukien opiskella työttömyysetuudella tuettuna enintään 48 kuukauden ajan. Vastaavia koulutuksia, kuten luku- ja kirjoitustaidon koulutusta, ei enää järjestetä työvoimapolitiittisena koulutuksena. Kotoutumissuunnitelmien perusteella tapahtuvan kouluttautumisen kohdentumista olisi syytä tarkastella erikseen työnjako, reunaehdot ja eri ryhmien tarpeet huomioiden.

Omaehtoisen koulutuksen kesto on keskimäärin 413 päivää kalenteriaikaa, mikä on työmarkkinoilla huomattavan pitkä aika. Tähän sisältyy myös tulevaisuudessa päättyviksi merkittyjä jaksoja. Miesten ja naisten välillä ei ole erityisiä eroja koulutuksen kestossa. Enintään 24 kk lausunnolla opiskelevien jaksoista 50 % päättyy 564 päivän kestolla, kun vastaava luku kotoutumislauseella on 275 ja enintään 6 kk lausunnolla 87 kalenteripäivää.

Yleisimpiä omaehtoisessa opiskelevien ammatteja olivat vuonna 2019 ilman ammattia olevat (esim. ylioppilaat ja kotoutujat), hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät, myyjät ja kauppiat sekä palvelutyöntekijät. Koulutus näyttää olevan jossain määrin suosituinta siellä, missä on työvoiman ylitarjontaa, kuten ompelijoiden, käsityöläisten, taiteilijoiden, yleissihteerien, puuseppien ja elektroniikka-asentajien joukossa, jolloin kouluttautuminen vaikuttaa järkevältä.

Omaehtoinen opiskelu on kuitenkin kohtuullisen suosittua myös monessa ”työvoimapula-ammattissa”, kuten lähihoitajilla ja ravintola-alan työntekijöillä. Sote-alan ammateissa omaehtoisesti opiskellaan tyypillisesti oman alan tutkintoja ja näyttääkin siltä, että sote-alalla työpaikan vaihtaminen edellyttää usein uuden tutkinnon tai sen osan opiskelua. Koska opiskelujaksot sitovat työvoimaa pitkäksi aikaa, olisi syytä selvittää olisiko sote-alan sisällä uusiin tehtäviin pätevytyminen mahdollista tehdä esimerkiksi työn ohessa opiskellen tai oppisopimuksella.

Monelle omaehtoinen opiskelu on tarjonnut mahdollisuuden etenemiseen vaativampiin tehtäviin, kun toisen asteen tutkinnon suorittaneet ovat suorittaneet (ammatti-)korkeakoulututkintoja. Myös tämä vaikuttaa mielekkäältä urapolulta, joskin opiskelu työn ohessa olisi työmarkkinoiden kannalta vielä parempi vaihtoehto.

Omaehtoisesti opiskelevista vain noin 20 prosenttia on korkeakoulutettuja. Yleisin korkeakoulututkinto omaehtoisessa opiskelevilla on tradenomi, mutta joukossa on myös sosionomeja, restonomeja ja erilaisia taide- ja humanistisen alan korkeakoulututkintoja sekä erilaisia insinööritutkintoja. Tradenomit ovat usein opiskelleet oman alansa tutkintoja, mutta merkittävä osa on siirtynyt sote-alalle – ehkä paremman työmarkkina-aseman toivossa.

Vaikuttaa myös siltä, että työmarkkinoiden tiukkuuden kannalta koulutus kohdentuu pääsääntöisesti mielekkäällä tavoin: ylitarjonta-ammateista hakeudutaan koulutukseen useammin ja työvoimapula-ammateista harvemmin. Erityisesti sote-alalla opiskelu näyttää kuitenkin olevan myös väylä oman alan sisällä siirtymiseen, kun ammatit ovat vahvasti säädeltyjä.

Omaehtoiseen koulutukseen mennään suhteellisen lyhyiden jaksojen jälkeen. Kolme neljästä aloittajasta on työtön. Monet aloittavat omaehtoisen jakson myös työssä olon tai koulutuksen jälkeen. Nämä voivat viitata koulutuksen jaksotukseen ja lukukausien väliseen muuhun toimintaan. Koulutuksen jälkeen noin puolet on töissä avoimilla työmarkkinoilla puoli vuotta koulutuksen päättymisestä. Varsinaista vaikuttavuustietoa omaehtoisesta koulutuksesta on hyvin niukalti, osaltaan valikoituminen tekee myös sellaisesta analyysistä hankalaa. Niukkojen vaikuttavuustietojen perusteella edeltävän työttömyyden kestolla ja koulutusasteella on merkitystä omaehtoisen työllisyysvaikutuksille. Korkea-asteen koulutettujen osalta vaikutukset ovat ilmeisesti vähäisiä. Koulutuksen pitkä kesto, tutkintotavoitteisuus ja siihen panostetut huomattavat resurssit huomioon ottaen työllisyysvaikutukset eivät ole kovin tyydyttäviä.

Työttömien omaehtoisen koulutuksen kustannukset valtiolle koituvat lähinnä työttömyysetuuskustannuksista, jos koulutukseen osallistuvien mahdollisia muita ryhmiä koulutuksesta syrjäyttäviä vaikutuksia ei

oteta huomioon. Vuoden 2018 tasossa kaikki työttömyysetuuskustannukset olivat noin 345 M€. Kun verrataan vaikuttavuustietojen perusteella koulutukseen osallistumisesta seuraavaa lukitusvaikutusta ja tämän jälkeistä parempaa työllistymistä, voivat koulutuksen aiheuttamien ylimääräisten valtion työttömyysetuusmenojen kustannukset nollautua paremman työllisyyden ansiosta suhteellisen nopeastikin. Tällainen aika voi olla useilla osallistujaryhmillä noin vuodesta kahteen, korkeakoulututkinnon suorittaneilla se voi olla useita vuosiakin.

Erityisesti 6 kk koulutuksen käyttö ja siellä suoritettujen tutkintojen tai niiden osien merkitys jää tarkastelun kokonaisuudessa epäselväksi. Toisaalta se on järjestelmän nuorin osa ja voi vielä alkaa kehittyä. 24 kk enimmäiskesto etuudella tapahtuvassa koulutuksessa on varsin pitkä ja hyvin monet etuudella tapahtuvat koulutukset myös kestävät niin kauan. Myös omaehtoisen koulutuksen määrällistä tarjontaa suhteessa työvoimakoulutukseen on syytä tarkastella jatkossa huolellisesti.

Koulutukseen hakeutuminen ja valikoituminen näyttäisi tapahtuvan suhteellisen tehokkaasti, edeltävät jaksot eivät ole tavattoman pitkiä. Koulutuksen aloittamista tulisi myös saada levitettyä enemmän eri kausille, nyt elokuu ja tammikuu ovat muita yleisempiä aloittamiskausia. Sopivan koulutuksen alkamisen odottelu voi pitkittää myös työnhaun ja etuudella olon kestoa. Koulutuksen alaikäraja on yleisesti 25 vuotta. Mikäli tätä rajaa nostettaisiin ylemmän, koskisi muutos vain suhteellisen harvoja, mutta voisi jälleen aiheuttaa työnhaun ja etuudella olon keston pitkittymistä, jos ikärajan täyttymistä jouduttaisiin odottelemaan. Kouluttautumishalukkuus voi myös olla korkeimmillaan nuorilla aikuisilla. Etenkin kesken jääneiden tutkintojen loppuun saattaminen tämän järjestelmän avulla voi olla työvoimapolitiittisesti merkittävää. Mikäli alaikäraja nostettaisiin, kasvaisi ero kotoutumislauseennolla aloittaneisiin samalla huomattavan suureksi.

Tässä analyysissä ei ole tarkasteltu koulutustarjontaa, mutta korkeintaan perusasteen varassa olevien kouluttautumista tulisi pyrkiä edistämään. Tällä hetkellä perusasteen varassa olevat työttömät ohjautuvat useammin kuntouttavaan työtoimintaan tai työkokeiluun, kuin omaehtoiseen opiskeluun tai ammatilliseen työvoimakoulutukseen. Koulutus on myös vaikuttavinta vähiten koulutetuille. Näistä syistä koulutusta pitäisi pyrkiä kohdentamaan voimakkaammin vähiten koulutetuille.

Kohtaanto-ongelman ratkaisemiksi tarjottavan koulutuksen pitäisi kohdistua mahdollisimman hyvin työmarkkinoiden kysyntään, mihin ammatillinen työvoimakoulutus ehkä vastaa omaehtoista opiskelua paremmin. Omaehtoinen opiskelu on myös kestoalta huomattavasti ammatillista työvoimakoulutusta pidempää, mikä on ongelmallista työmarkkinoiden toimivuuden kannalta.

Korkeakoulututkinnon suorittaneet ovat jo nauttineet maksuttomasta koulutuksesta merkittävästi. Voisi olla harkinnan arvoista pohtia tiukempia työvoimapolitiittisia edellytyksiä heidän työttömyysetuudella tulleelle koulutukselle – varsinkin koska heidän kohdallaan on viitteitä heikommasta vaikuttavuudesta. Toisaalta korkeakoulututkinnon suorittaneiden omaehtoinen koulutus on kestoalta lyhintä ja korkeakoulutetuille on tarjolla niukasti muita vaihtoehtoja työvoimapolitiittisina toimenpiteinä.

Lähteet

Aho, Simo – Tuomala, Juha – Hämäläinen, Kari – Mäkiäho, Ari (2018); Työvoimapaalvelujen kohdistuminen ja niihin osallistuneiden työllistyminen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 19/2018

Laki julkisesta työvoimapaalvelusta annetun lain muuttamisesta 1198/2009

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010

Laki perusopetuslain 1 ja 46 §:n muuttamisesta 1507/2016

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta 1486/2016

Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta 965/2017

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 1267/2018

Tuomaala, Mika (2019). Aktiivisilta työvoimapolitiisilta palveluilta sijoittaminen vuonna 2017. TEM-analyseja 95/2019. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161731/Aktiivisilta%20tyovoimapolitiisilta%20palveluilta%20sijoittuminen%20vuonna%202017_.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Työpoliittinen aikakauskirja 4/2019, tilastoliite http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161942/TEM%20tyopoliittinen%20aikakauskirja%204_19.pdf

Työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun toimivuus ja vaikuttavuus (2013). TK-Eval, selvitysraportti 30.8.2013

Selvitys omaehtoisten opintojen sisällöstä (Anu Rämö), työ- ja elinkeinoministeriön julkaisematon ja päiväämätön muistio

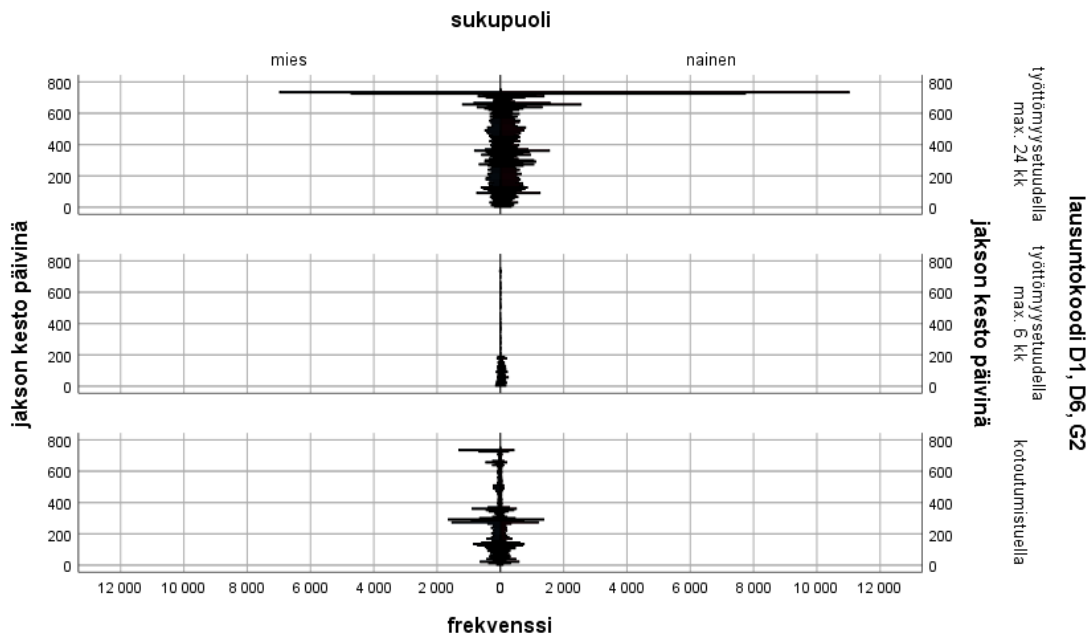
Valtakari – Arnkil – Eskelinen – Kesä – Mayer – Nyman – Ålander (2019); Työttömien määräaikaishaastattelujen arviointi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019: 26

Valtiovarainministeriö (2019a). Katsaus omaehtoisen opiskelun kehitykseen. Julkaisematon muistio.

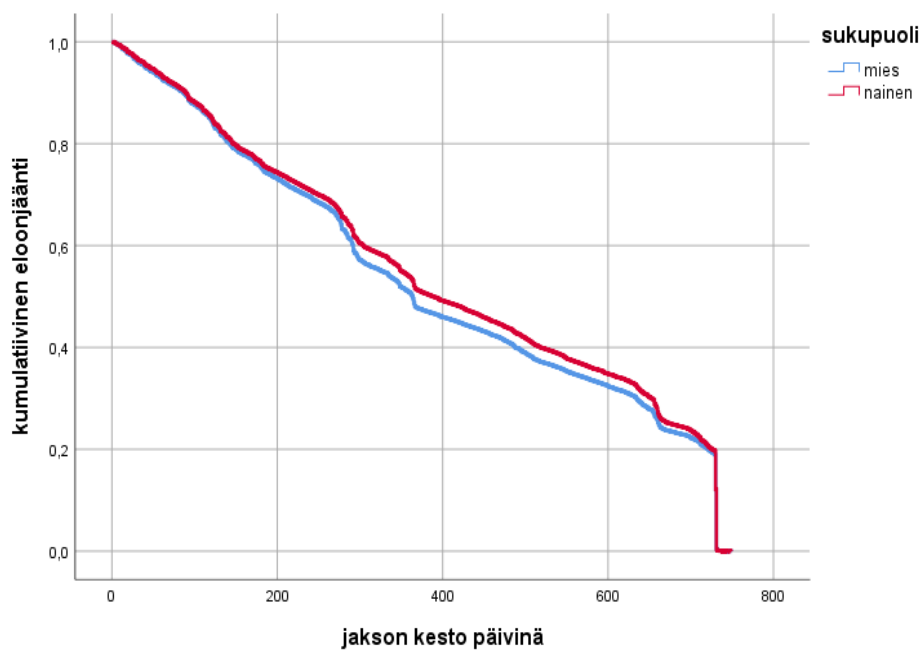
Valtiovarainministeriö (2019b); julkaisematon muistio omaehtoisen koulutuksen vaikuttavuudesta

Liitteet

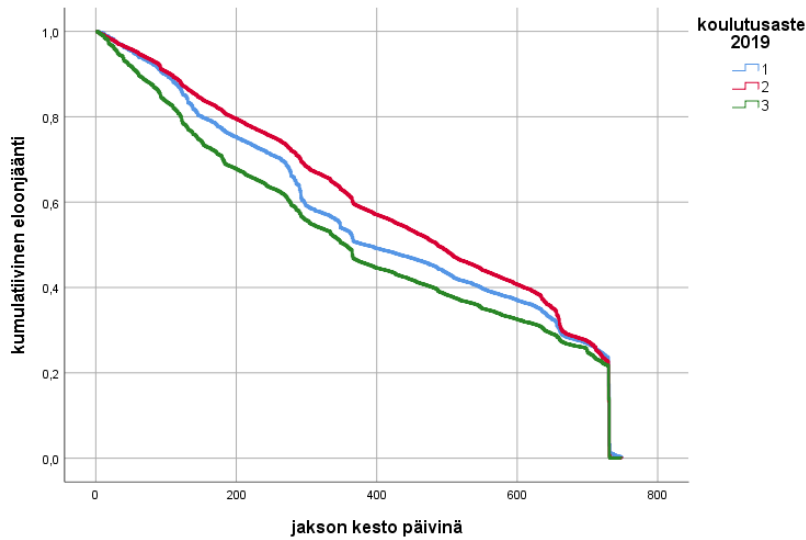
Kuvio L1. Omaehtoisen koulutuksen lausuntotyyppi ja koulutuksen kalenteriajan kesto sukupuolen mukaan v. 2017-2020

Kuvio L2. Miesten ja naisten omaehtoisten koulutusten eloonjäämiskäyrät v. 2017-2020 (n=163 631)

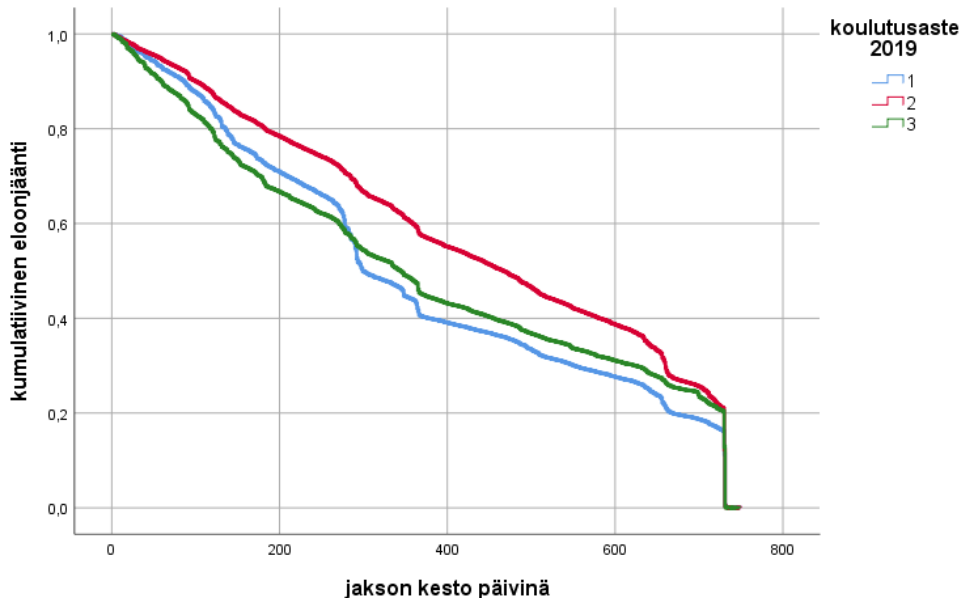
Kuvio L3. Koulutusasteiden eloonjäämiskäyrät omaehtoisessa koulutuksessa

N=149 569, 25–64-vuotiaiden jaksojen kesto koulutustason mukaan

Kun ammatti on mallissa selittävänä kategorisena kovariaattina, on toisen asteen tutkinnon suorittaneiden koulutuksen pituus selvästi suurin ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden lyhyin. Ero selittyy niin, että toisen asteen ja alimman korkea-asteen tutkinnon suorittaneet voivat usein suorittaa korkeakoulututkintoa, kun taas korkeakoulututkinnon suorittaneilla kyse voi omaehtoisessa jaksossa olla toisen asteen tutkinnosta.

Kuvio L4. Koulutusasteiden eloonjäämiskäyrät omaehtoisessa koulutuksessa

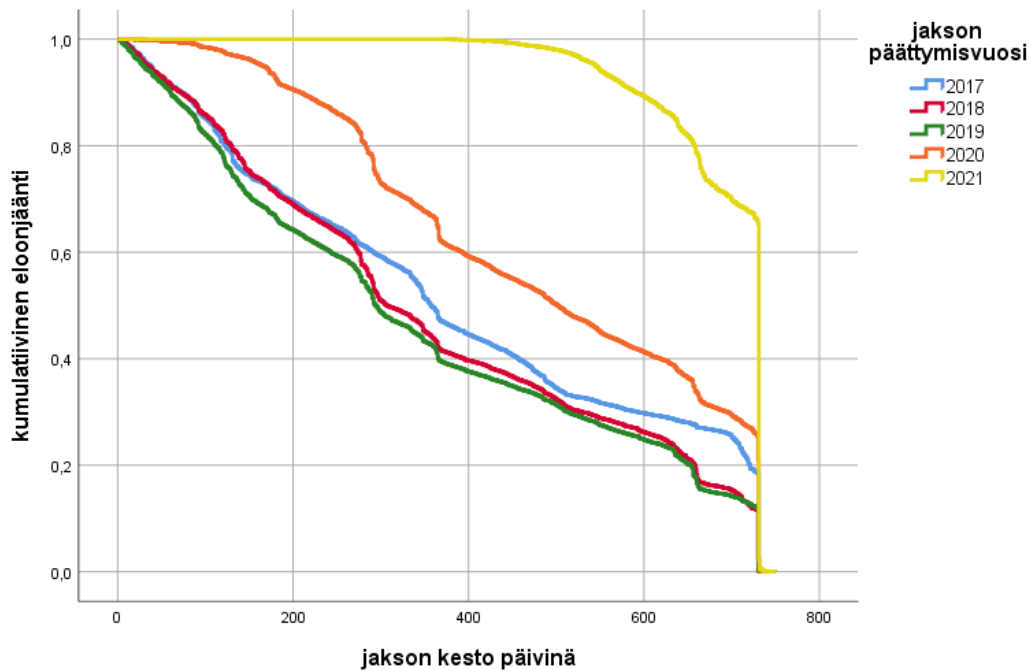

17–64-vuotiaiden jaksojen kesto koulutustason mukaan

N=163 631,

Muutoin vastaavanlaisessa mallissa, jossa on nyt mukana myös 17–24-vuotiaat, jotka voivat siinä ikäryhmässä olla vain kotoutumislausunnolla opiskelevia, muuttuu kestojen järjestys. Noin lukuvuoden keston jälkeen perusasteen varassa olevien koulutukset ovat muita koulutustasoja lyhyempiä.

Kuvio L5. Omaehtoisen jakson päättymisvuoden eloonjäämiskäyrä, vuodet 2017–2021

N= 163 631, jaksojen kesto eri päättymisvuosina

Jaksojen kesto on lyhentynyt vuodesta 2017 vuoteen 2019 kun tarkastellaan kaikilla 17–64-vuotiailla olleita omaehtoisia jaksoja. Osa on merkitty päättymään vasta tulevaisuudessa, joten vuosille 2020 ja 2021 merkittyjen jaksojen kestot eivät ole vertailukelpoisia menneeseen aikaan nähden. Tulevaan aikaan merkityt päättymiset ovat ilman muuta pitkiä koulutusjaksoja. Tulos on varsin saman tyyppinen myös 25–64-vuotiaille.

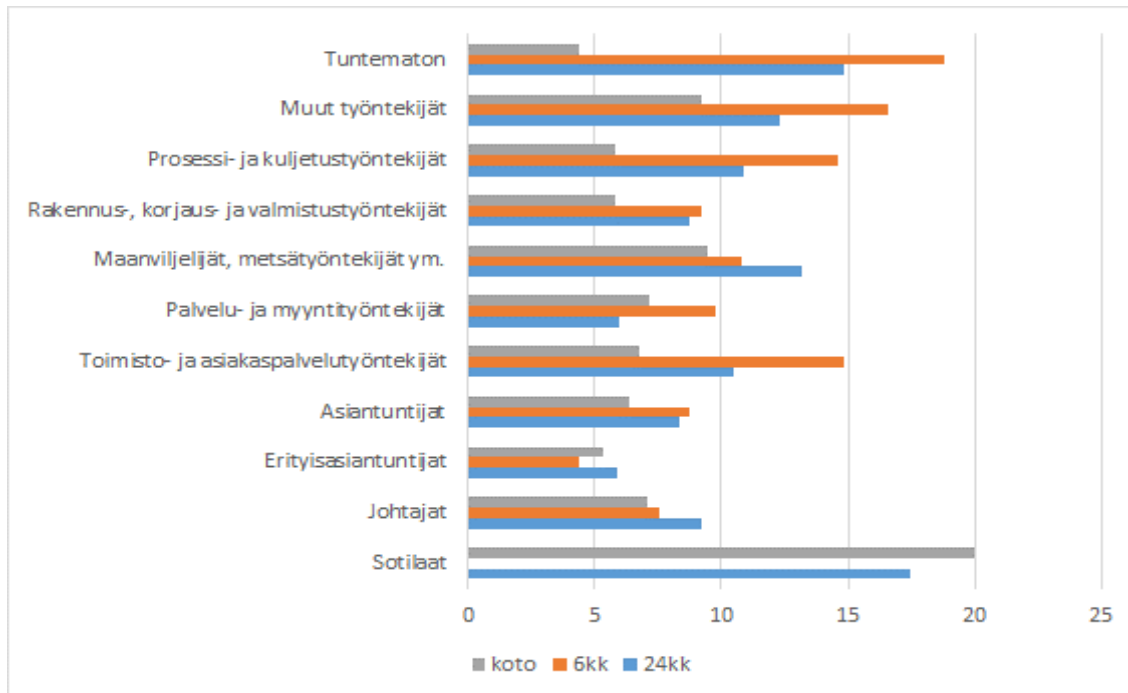
Taulukko L1. Sote-alan tutkintokoodit 6-nro tasolla

3711	Terveys- ja sosiaali-alan peruskoulutus
371101	Lähihoitaja, sosiaali- ja terveysalan perustutkinto
371104	Lääketyöntekijä (ent. teknillinen apteekkiapulainen)
371109	Hammastekniikan perustutkinto; hammaslaborantti
371110	Lääkealan perustutkinto
371151	Perushoitaja, apuhoitaja
371160	Hammashoitaja (alempi tutkinto)
371163	Jalkojenhoitaja
371164	Mielenterveyshoitaja, mielisairaanhoitaja
371165	Lääkintävahtimestari-sairaankuljettaja
371166	Vastaanotto- ja osastoavustaja
371167	Kehitysvammaistenhoitaja
371168	Lastenhoitaja
371169	Päivähoitaja
371170	Kodinhoitaja
371171	Hieroja
371172	Kuntohoitaja
371199	Muu tai tuntematon terveys- ja sosiaali-alan peruskoulutus

Ammatillinen ja koulutustasojen välinen liikkuvuus työnvälitysrekisterin tietojen perusteella

Seuraavassa esitetään tiivis tarkastelu työnvälitysrekisterin tietojen perusteella siihen, millaista ammattien pääryhmien välinen liikkuvuus ja koulutustasojen välinen liikkuvuus on työnvälitysrekisterin tietojen perusteella lyhyellä aikavälillä henkilöillä, joilla on omaehtoinen koulutusjakso.

Kuvio L6. Ammatillinen liikkuvuus vuoden 2018 lopusta vuoden 2019 loppuun, % ammattiryhmässä henkilöillä, joilla omaehtoinen jakso.

Oheisessa kuviossa on tarkasteltu lausuntotyypeittäin pääammattiryhmissä liikkuvuutta. Sellaiseksi katsotaan tilanne, jossa vuoden 2018 ammattiryhmä ei olekaan enää sama vuoden 2019 lopussa. Tämä on muutettu prosenteiksi. Aineistossa on määrällisesti vähän sotilaita, mutta heillä liikkuvuus on suhteellisesti suurta. Mielenkiintoista on, että 6 kk lausunnolla useammassa ammattiryhmissä näin tarkasteltava ammatillinen liikkuvuus vuoden 2018 lopusta seuraavan vuoden loppuun on suhteellisesti suurempaa kuin 24 kk lausunnolla opiskelevilla. Selitys tälle voi olla osin tekninen: 6 kk koulutuksia on ehtinyt yleisesti päättyä ja jos jokin tutkinto on tullut suoritettua, voi myös ammatti muuttua tämän seurauksena. Kotoutumislauennolla opiskelevilla valtaosalla ammatti on tuntematon. Joissain ammattiryhmissä kotoutumislauennolla opiskelevien ammatillinen liikkuvuus on kuitenkin suhteellisen voimakasta, vaikka yleensä jääkin 24 kk lausunnolla opiskelevista jälkeen. Tämä on myös hyvin ymmärrettävää, koska kotoutumislauennolla opiskellaan usein kieliointoja.

Kun tarkastellaan koulutusasteiden välistä liikkuvuutta, esiintyy henkilöillä, joilla on omaehtoisia koulutusjaksoja, jonkin verran koulutustasojen välistä liikkuvuutta. Jos tarkastellaan vuoden 2017 lopun ja vuoden 2019 lopun koulutustasoja, on korkeintaan perusasteen suorittaneilla runsaat 13 % ylöspäin liikkuvuutta, joillain jopa korkeakoulututkintoon asti. Kun aika rajataan vuosien 2018—19 väliseksi, on ylöspäin liikkuvuus perusasteelta runsaat 7 %. Keskiasteelta ja alimmalta korkea-asteelta ylöspäin liikkuvuus koulutusasteella edellyttää korkeakoulututkinnon suorittamista. Vuosien 2017—19 välillä tällaista ylöspäin liikkuvuutta on esiintynyt 3 % ja vuosien 2018—19 välillä noin puolet tästä.

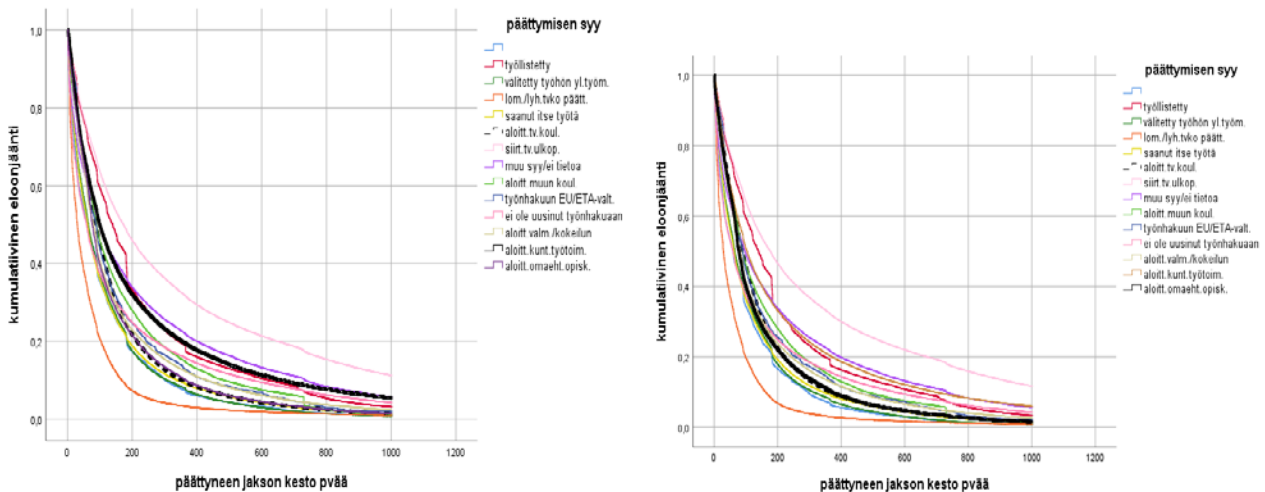
Taulukko L2. Koulutusasteiden välinen liikkuvuus omaehtoiseen koulutukseen osallistuneilla v. 2017–2019, %

	liikk. ylöspäin 2017-19	liikk. ylöspäin 2018-19	liikk. alaspäin 2017-19	liikk. alaspäin 2018-19
perusaste	13,2	7,3	-	-
keskiaste ja alin korkea-aste	3,0	1,6	0,2	0,1
korkeakoulututkinto	-	-	7,3	3,8

Mielenkiintoista on havaita myös se, että joitain toisen asteen tutkinnon suorittaneita siirtyy perusasteen varaan. Suurempi merkitys on kuitenkin sillä, että korkeakoulututkinnon suorittaneilla koulutusaste ”laskee” vuosien 2017–19 välillä yli 7 %:lla ja vuosien 2018–19 välillä vajaalla 4 %:lla. Vaikka on ilmeistä, että opiskelijat ovat harkinneet koulutukset mielekkäiksi osaamisensa ja/tai työllistymisensä kannalta, on muun kuin korkeamman tutkinnon merkitseminen koulutukseksi jossain määrin yllättävää.

Valikoituminen

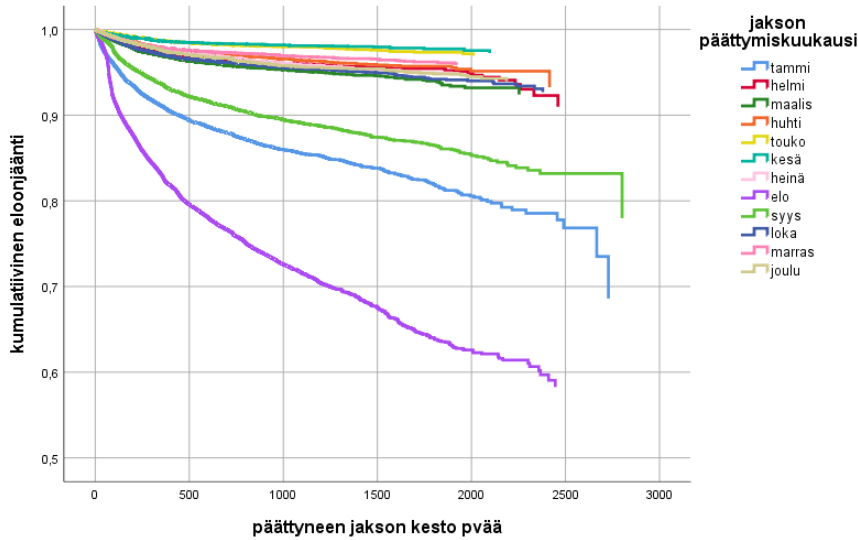
Kuvio L7 a ja b. Edellisen jakson keston eloonjäämiskäyrä päättymissyiden mukaan v. 2017–2020, päivää. Coxin regressio (n=3 179 304, joista alkaneita omaehtoisia jaksoja 77 104 kpl). Vasen malli (a) ilman selittäviä kovariaatteja, oikeassa (b) selittävänä kovariaattina työttömyysjakso.

Kuvaajissa omaehtoisen koulutuksen alkamisen eloonjäämiskäyrä on merkitty yhtenäisellä mustalla viivalla ja työvoimakoulutuksen aloittamisen eloonjäämiskäyrä mustalla katkoviivalla. Yli 1000 päivän jaksot on sensuroitu.

Kun selittäväksi kovariaatiksi otetaan binaarimuuttuja, jonka toinen luokka on työttömyys ja toinen muut statukset, muuttuu omaehtoisen koulutuksen aloittamiseen päättäneiden jaksosten eloonjäämiskäyrä samalle tasolle työvoimakoulutuksen aloittamiseen päättäneiden kestojen kanssa.

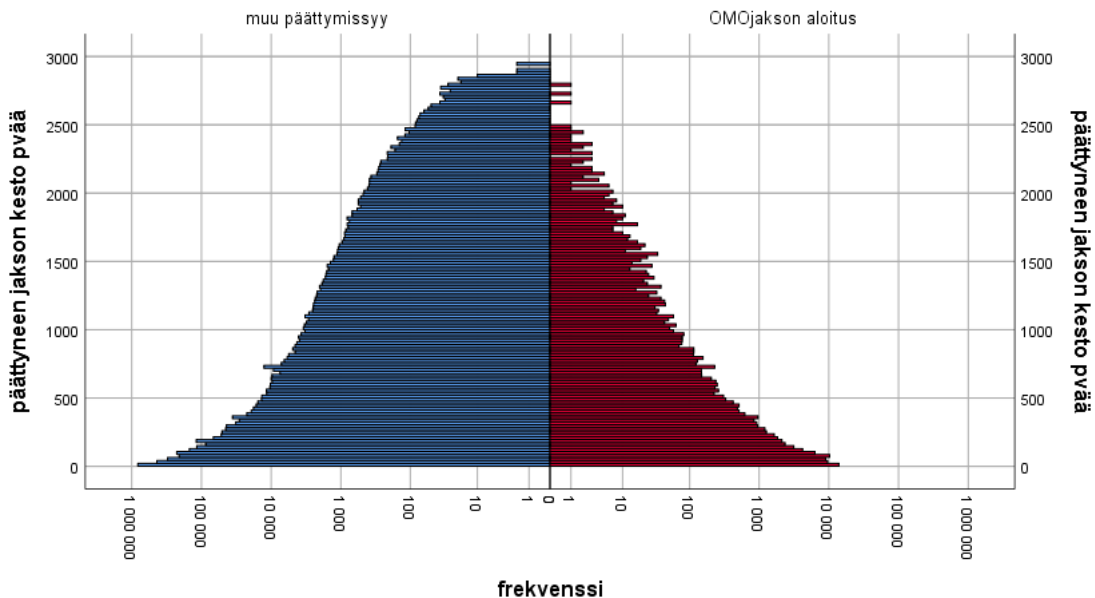
Kuvio L8. Omaehtoisen koulutuksen aloittamiseen päätyneiden jaksojen päättymiskuukausien eloonjäämiskäyrät

N= 3 258 633

Oheiset eloonjäämiskäyrät kuvaavat omaehtoiseen koulutuksen valikoitumista minkä tahansa päätyneen jakson jälkeen eri kuukausina. Elokuussa omaehtoisen aloittamiseen päätyneet jaksot ovat radikaalisti lyhyempiä kuin muina kuukausina. Seuraavana tulee tammikuu ja siten syyskuu. Muut kuukaudet ovat käytännössä yhdessä kasassa.

Kuvio L9. Omaehtoisen koulutuksen alkamiseen ja muuhun syyhyn päätyneiden jaksojen kestojaumat

Oheisessa logaritmiselle asteikolle laaditussa graafissa on vasemmalla kaikkien muiden jaksojen päättymisen kestojaumat ja oikealla omaehtoiseen koulutukseen päätyneiden jaksojen kestojauma. Omaehtoisen kestojauma on muodoltaan lähinnä kovera, kun muilla päättymissyillä se on pidemmillä kestoilla kupera. Tämäkin kuvastaa sitä, että omaehtoiseen koulutukseen valikoituminen vaikuttaa kohtuullisen tehokkaalta.

Taulukko L3. Omaehtoiseen koulutukseen osallistumisen logistinen regressioestimointi

	B	keskivirhe	Wald	vapausasteet	merkitsevyys	Exp(B)	95% LV EXP(B)	
							alaraja	yläraja
jakson päättymisvuosi (ref. 2017)			50,436	2	,000			
2018	-,062	,010	37,861	1	,000	,940	,922	,959
2019	-,067	,010	43,377	1	,000	,935	,916	,954
jakson päättymiskuukausi (ref. tammikuu)			48984,294	11	,000			
helmikuu	-1,245	,024	2638,589	1	,000	,288	,274	,302
maaliskuu	-1,052	,022	2386,678	1	,000	,349	,335	,364
huhtikuu	-1,421	,025	3147,450	1	,000	,241	,230	,254
toukokuu	-1,871	,029	4171,026	1	,000	,154	,146	,163
kesäkuu	-1,739	,029	3657,460	1	,000	,176	,166	,186
heinäkuu	-1,513	,024	4094,114	1	,000	,220	,210	,231
elokuu	,642	,012	2668,278	1	,000	1,901	1,855	1,947
syyskuu	-,353	,015	563,831	1	,000	,702	,682	,723
lokakuu	-1,151	,019	3535,376	1	,000	,316	,304	,328
marraskuu	-1,456	,023	4092,820	1	,000	,233	,223	,244
joulukuu	-1,122	,021	2828,347	1	,000	,326	,312	,339
työllisyyskoodi (työtön)	1,251	,009	20510,315	1	,000	3,494	3,434	3,554
vakio	-3,886	,015	63061,668	1	,000	,021		

N=3 668 352, oikein luokiteltuja havaintoja=98 %, Cox Snell $r^2=3\%$, Nagelkerke $r^2=13\%$. khi²= ***. Malliin liittyy varauksena kategoristen muuttujien luokkien korkeita keskinäisiä korrelaatioita.

Koulutukseen osallistumista estimoi voimakkaasti työttömänä olo, riskisuhde työttömänä olevalle omaehtoisen aloittamisesta on 249 % suurempi kuin muissa työmarkkina-asemissa. Vuosi 2017 on myös tässä mallissa korkeamman riskisuhteen saava kuin vuodet 2018 ja 2019. Koulutuksen aloittamiseen johtaneen jakson päättymiskuukausista elokuu on selvästi korkeimman riskisuhteen saava, tammikuuhun verrattuna riskisuhde on 90 % korkeampi elokuussa. Se on tammikuuta alempi kaikkina muina kuukausina.

TEM-analyyseja -verkkajulkaisusarjassa aiemmin ilmestynyt

www.tem.fi -> julkaisut -> TEM-analyyseja

Nio Ilkka (1/2008); **Työvoimatoimistojen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi – esimerkkinä rakenteellisen työttömyyden alentaminen**

Torvi Kai (2/2008); **Maahanmuutto vastauksena työvoiman saatavuuteen – loppuraportti**

Nio Ilkka – Torvi Kai – Tuomaala Mika (3/2008); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin talous- ja työmarkkinaennuste, kevät 2008**

Nio Ilkka – Sardar Paula (4/2008); **Työvoimapoliittisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuosina 2005 ja 2006**

Tuomaala Mika (5/2008); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa vuonna 2007**

Alatalo Johanna – Tuomaala Mika (6/2008); **Alueelliset rakennemuutokset**

Mella Ilkka (7/2008); **Maakuntien suhdannekehitys**

Nio Ilkka – Torvi Kai – Tuomaala Mika (8/2008); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin talous- ja työmarkkinaennuste, syksy 2008**

Tuomaala Mika – Torvi Kai (9/2008); **Kohti työperusteista maahanmuuttoa: Ulkomailta palkattavan työvoiman tarpeen arviointi**

Alatalo Johanna – Räisänen Heikki (10/2009); **Työttömyysturvan uudistuslinjausten ex ante -vaikutusarviointia**

Nio Ilkka – Torvi Kai – Tuomaala Mika (11/2009); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin talous- ja työmarkkinaennuste, kevät 2009**

Heinonen Ville – Kangaspunta Kirsi – Räisänen Heikki – Sardar Paula (12/2009); **Työllisyys ja työttömyys eri koulutustasoilla – tilastollinen tarkastelu**

Tuomaala Mika (13/2009); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa vuonna 2008**

Alatalo Johanna – Torvi Kai (14/2009); **Joustoturva Suomen työmarkkinoilla: indikaattorit ja niiden tulkinta**

Mella, Ilkka (15/2009); **Maakuntien suhdannekehitys 2007–2009**

Alatalo Johanna – Nio Ilkka – Tuomaala Mika (16/2009); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin talous- ja työmarkkinaennuste, syksy 2009**

Kaarna Anssi (17/2009); **Väestön hyvinvointi alueilla – tilastollinen katsaus**

Nio Ilkka – Sardar Paula (18/2009); **Työvoimapoliittisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuosina 2006 ja 2007**

Räisänen Heikki – Tuomaala Mika (19/2010); **TE-toimistojen tuottavuus ja työpaikkojen täytön tehokkuus**

Kaarna Anssi – Mella Ilkka (20/2010); **Maakuntien suhdannekehitys 2008–2010**

Nio Ilkka – Tuomaala Mika (21/2010); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, kevät 2010**

Tuomaala Mika (22/2010); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa vuonna 2009**

Kaarna Anssi – Mella Ilkka (23/2010); **Maakuntien suhdannekehitys 2008–2010**

Nio Ilkka – Sardar Paula (24/2010); **Työvoimapolitiisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuonna 2008**

Alatalo Johanna – Nio Ilkka – Tuomaala Mika (25/2010); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, syksy 2010**

Alatalo Johanna – Räisänen Heikki – Tuomaala Mika (26/2010); **Työvoiman rekrytointi taantumassa – julkisen työnvälityksen näkökulma**

Alatalo Johanna – Räisänen Heikki – Tiainen Pekka (27/2010); **Lainsäädännön työllisyysvaikutusten arviointi ja taloudelliset vaikutukset**

Avikainen Ahti – Kerminen Päivi – Korhonen Tiina – Murto Mikko – Peura Jari (28/2010); **Työhönoitamisesta työn tarjoamiseen – työhönoitusten käyttöä koskeva selvitys ja kehittämissuhteet**

Kaarna Anssi – Mella Ilkka (29/2011); **Maakuntien suhdannekehitys 2009–2011**

Alatalo Johanna – Räisänen Heikki – Tuomaala Mika (30/2011); **Työvoimatilanne metsäalan ammateissa**

Douglas Inka – Kerminen Päivi – Meling Timo – Peura Jari (31/2011); **Työttömyysturvan menettäminen työvoimapolitiisesta moitittavan menettelyn takia**

Alatalo Johanna – Nio Ilkka – Tuomaala Mika (32/2011); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste**

Tuomaala Mika (33/2011); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa vuonna 2010**

Nio Ilkka – Sardar Paula (34/2011); **Työvoimapolitiisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuonna 2009**

Järvinen Päivi (35/2011); **Suomen työelämän muutoksia 2000 luvulla – Tutkimuksesta vaikuttavaan kehittämiseen?**

Alatalo Johanna – Nio Ilkka – Tuomaala Mika (36/2011); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, syksy 2011**

Hytönen Jukka – Mella Ilkka – Pousi Anu (37/2011); **Äkillisen rakennemuutoksen alueet 2007–2011**

Räisänen Heikki (38/2011); **Rekrytinnin mustan laatikon avaaminen: rekrytinnin syyt, rekrytinniongelmat ja hakukanaavat Suomessa v. 2010**

Mella Ilkka (39/2012); **Maakuntien suhdannekehitys 2010–2012**

Alatalo Johanna – Tuomaala Mika (40/2012); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, kevät 2012**

Tuomaala Mika (41/2012); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa 2011**

Sihto Matti – Tuomaala Mika – Sardar Paula (42/2012); **Työvoimapolitiisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuonna 2010**

Koponen Eija-Leena – Laiho Ulla-Maija – Tuomaala Mika (43/2012); **Mistä tekijät sosiaali- ja terveysalalle – työvoimatarpeen ja -tarjonnan kehitys vuoteen 2025**

Alatalo Johanna – Tuomaala, Mika (44/2012); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin ennuste. Syksy 2012**

Sihto Matti – Sardar Paula (45/2012); **Ikääntyneiden työllisyys- ja työttömyyskehitys uuden ikäpolitiikan aikana**

Honkanen Petri – Kangaspunta Seppo – Koponen Eija-Leena – Tukki Jukka – Tuohinen Titta (46/2013); **Ilmiöitä 2013 – Toimintaympäristön muutoksia, joita TEM ei voi väistää**

Räisänen Heikki (47/2013); **Onko yksikään työllisyyskokeilu onnistunut Suomessa?**

Mella Ilkka – Poursu Laura (48/2013); **Maakuntien suhdannekehitys 2011–2013**

Alatalo Johanna – Koponen Eija-Leena – Saijets Heli (49/2013); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin ennuste, kevät 2013**

Koponen Eija-Leena (50/2013); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa 2012**

Koponen Eija-Leena – Räisänen Heikki (51/2013); **Minne ja miten uudet työpaikat syntyvät?**

Alatalo Johanna – Räisänen Heikki – Saijets Heli (52/2013); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin ennuste, syksy 2013**

Sihto Matti – Sardar Paula (53/2013); **Työvoimapolitiisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuonna 2011**

Räisänen Heikki (54/2013); **Työtarjousten vaikutus työpaikkojen täytön ja rekrytoinnin kestoon julkisessa työnvälityksessä**

Räisänen Heikki – Sardar Paula (55/2014); **Virta-varanto -kaaviot TEM:n työnvälityksen tilastojärjestelmässä – käsitteitä, sovelluksia ja tulkintoja**

Mella Ilkka – Urjankangas Hanna (56/2014); **Maakuntien suhdannekehitys 2012–2014**

Alatalo Johanna – Hämäläinen Hanna – Räisänen Heikki (57/2014); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, kevät 2014**

Vuorinen Pentti (58/2014); **Läpidigitalisoitunut maailma – Virtuaalinen tulevaisuus keskuudesamme – TrendWikiä hyödyntävä raportti**

Räisänen Heikki (59/2014); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa 2013**

Alatalo Johanna – Hämäläinen Hanna – Maunu Tallamaria (60/2014); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, Syksy 2014**

Räisänen Heikki – Järvelä Simo (61/2014); **Työtarjousten käytön lisäys – vuoden 2014 politiikka-muutoksen arviointia**

Sihto Matti – Maunu Tallamaria – Sardar Paula (62/2014); **Työvoimapolitiisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuonna 2012**

Kangaspunta Seppo (63/2015); **Näkökulmia digitaaliseen maailmaan, Trendwikin vuosiraportti 2015**

Alatalo Johanna – Maunu Tallamaria – Räisänen Heikki – Tuomaala Mika (64/2015); **Uusien työpaikkojen synty toimipaikoissa 2011–2014**

Maunu Tallamaria (65/2015); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa 2014**

Alatalo Johanna – Hämäläinen Hanna – Maunu Tallamaria (66/2015); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, kevät 2015**

Maunu Tallamaria – Sardar Paula (67/2015); **Työvoimapolitiikan palveluilta sijoittuminen vuonna 2013**

Alatalo Johanna – Hämäläinen Hanna – Maunu Tallamaria (68/2015); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, syksy 2015**

Räisänen Heikki – Järvinen Päivi – Hjelt Jan (69/2016); **Paikallisen sopimisen laajuus ja ominaispiirteet eräissä Euroopan maissa**

Räisänen Heikki (70/2016); **Saavutettiin kylläntymispiste? Työtarjousten lisätyn käytön vaikutus avointen työpaikkojen täyttöön ja rekrytoinnin kestoon vuonna 2015**

Alatalo Johanna – Hämäläinen Hanna – Maunu Tallamaria (71/2016); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, kevät 2016**

Maunu Tallamaria – Räisänen Heikki (72/2016); **Minne uudet työpaikat syntyvät vuonna 2015?**

Maunu Tallamaria (73/2016); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa vuonna 2015**

Tuomaala Mika (74/2016); **Palveluista sijoittuminen vuosina 2013 ja 2014**

Alatalo Johanna – Hämäläinen Hanna – Mähönen Erno (75/2016); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, syksy 2016**

Alatalo Johanna – Mähönen Erno – Räisänen Heikki (76/2017); **Nuorten ja nuorten aikuisten työelämä ja sen ulkopuolisuus**

Rikama Samuli (77/2017); **Voimakkaasti kasvuhakuiset pk-yritykset**

Repo Joonas (78/2017); **Maakuntien suhdannekatsaus 2017**

Alatalo Johanna – Mähönen Erno – Hämäläinen Hanna (79/2017); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, kevät 2017**

Räisänen Heikki (80/2017); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa 2016**

Maunu Tallamaria – Räisänen Heikki (81/2017); **Minne uudet työpaikat syntyvät vuonna 2016?**

Rikama Samuli (82/2017); **Pk-yritysten kansainvälistyminen syksy 2017**

Alatalo Johanna – Hämäläinen Hanna – Maunu Tallamaria – Mähönen Erno (83/2017); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, syksy 2017**

Mähönen Erno – Oravainen Henriikka (84/2018); **Kauppojen aukioloaikojen vapauttaminen ja pienyrityksien asema kauppakeskuksissa**

Maunu Tallamaria (85/2018); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa 2017**

Alatalo Johanna – Hämäläinen Hanna – Maunu Tallamaria – Mähönen Erno (86/2018); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, kevät 2018**

Räisänen Heikki (87/2018); **Talouskasvu ja rekrytointi julkisessa työnvälityksessä**

Tuomaala Mika (88/2018); **Aktiivisilta työvoimapolitiittisilta palveluilta avoimille työmarkkinoille sijoittuminen vuonna 2016**

Maunu Tallamaria – Räisänen Heikki (89/2018); **Minne uudet työpaikat syntyivät vuonna 2017?**

Alatalo Johanna – Hämäläinen Hanna – Mähönen Erno (90/2018); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, syksy 2018**

Alatalo Johanna – Larja Liisa – Räisänen Heikki (91/2019); **Työllisyysaste-erot Pohjoismaissa ja eräitä taustatekijöitä niille**

Alatalo Johanna – Larja Liisa – Mähönen Erno (92/2019); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, kevät 2019**

Larja Liisa – Räisänen Heikki (93/2019); **Yritysten digitalisaatio ja kasvu: Pk-yritysbarometrin näkökulmia**

Larja Liisa (94/2019); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa vuonna 2018**

Tuomaala Mika (95/2019); **Aktiivisilta työvoimapolitiittisilta palveluilta sijoittuminen vuonna 2017**

Räisänen Heikki (96/2019); **Työvoima-ajan, työllisen ajan ja työttömyysajan elinkaarilaskelmia**

Alatalo Johanna – Larja Liisa – Mähönen Erno (97/2019); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, syksy 2019**

Räisänen Heikki (98/2020); **Minne uudet työpaikat syntyivät vuonna 2018?**

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet